

Ulosottokaaren osioita yksinkertaistaen

Suvi Puumala

2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Ulosottokaaren osioita yksinkertaistaen

Suvi Puumala
Oikeudellinen erityisosaaminen ja
oikeusmuotoilu
Opinnäytetyö
05/2024

Suvi Puumala

Ulosottokaaren osioita yksinkertaistaen

Vuosi

2024

Sivumäärä

48

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli yksinkertaistaa joitakin ulosottokaaren kohtia ennakoivan talousneuvonnan asiantuntijoiden tarpeisiin. Ulosottokaaren osioista valikoituivat tähän opinnäytetyöhön ne kohdat, joissa ennakoivan talousneuvonnan asiantuntijat kokivat tarvitsevansa eniten lain yksinkertaistamista. Nämä asiantuntijat yhdessä talous- ja velkaneuvojan kanssa pitivät talousneuvoloita, joihin voi matalalla kynnyksellä mennä keskustelemaan talusasioista ja saada neuvoja ja ohjausta anonyymisti.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksen muodosti tarve tuottaa ymmärrettävää materiaalia ulosottokaaresta ennakoivan talousneuvonnan tarpeisiin. Aiheen tarkastelun pohjana oli lainsäädäntö ja sen tarjoamat mahdollisuudet. Opinnäytetyössä on syvennytty ulosottokaaren säännöksiin ja tutkittu, voidaanko lakitekstiä yksinkertaistaa ilman, että sen merkitys muuttuu tai katoaa.

Opinnäytetyöni aihetta tutkittiin lainopillisella lähestymistavalla eli oikeusdogmaattisella tavalla. Lainopillisen lähestymistavan tavoitteena on tulkita voimassa olevien säädösten sisältöä sekä systematisoida ja kategorioida eri oikeudenalojen yleisiä oppeja. Opinnäytetyön aihe pohjautui ulosottokaaren säännösten tutkimiseen ja yksinkertaistamiseen. Tämä aiheen valinta ohjasi tekijänsä luonnollisestikin oikeusdogmatiikan maailmaan ja työ nojautuikin vahvasti oikeuslähteoppiin. Eri säädöksiä, hallituksen esityksiä sekä oikeuskirjallisuutta tutkittiin ja vertailtiin toisiinsa. Lisäksi luettua peilattiin vahvaan kokemukseen oikeustieteiden alalta. Tätä kautta työ kytkeytyi empiiriseen tutkimusotteeseen.

Kuten kaikessa tutkimuksessa, myös opinnäytetyön keskeinen ongelma liittyy aiheen rajaamiseen. Yhteistyössä ennakoivan talousneuvonnan päällikön kanssa, aiheiksi rajautui ulosottokaaresta osioita, jotka ennakoivan talousneuvonnan asiantuntijat itse ovat kokeneet hankaliksi selittää sidosryhmille kansankielellä. Valitut osiot ovat: passiiviperintä, täytäntöönpanoperusteen määräaikaisuus (tutummin ”velkojen vanhentuminen”), toistuvaistulon ulosmittauksen tulo-pohja ja suojaosuudet sekä huojennukset.

Asiasanat: ulosotto, ulosottokaari, ennakoiva talousneuvonta

Suvi Puumala

Simplifying the sections of the Enforcement Code

Year

2024

Pages

48

The purpose of this thesis was to simplify some points of the Enforcement Code for the needs of experts in Preventive operations unit. From the sections of the Enforcement Code, the sections where the experts in Preventive operations unit felt that they needed simplification of the law the most were selected for this thesis. These experts, together with a financial and debt advisor, hold financial counseling sessions, where people can go with a low threshold to discuss financial matters and receive advice and guidance anonymously.

The research question of the thesis was based on the need to produce comprehensible material about the Enforcement Code for the needs of Preventive operations unit. The examination of the subject was based on the legislation and the opportunities it offers. The thesis delved into the provisions of the Enforcement Code and examined whether the legal text can be simplified without changing or losing its meaning.

The topic of the thesis was researched with a legal approach, i.e. in a legal dogmatic way. The goal of the legal approach is to interpret the content of valid regulations and to systematize and categorize the general doctrines of different legal fields. The topic of the thesis was based on researching and simplifying the regulations of the Enforcement Code. This choice of topic naturally guided the author to the world of legal dogmatics, and the work was strongly based on the doctrine of legal sources. Different regulations, government proposals and legal literature was studied and compared to each other. In addition, read was reflected in a strong experience in the field of legal sciences. Through this, the work was connected to an empirical research approach.

As in all research, the central problem of the thesis is also related to delimiting the topic. In cooperation with the head of Preventive operations unit, the topics were narrowed down to sections of the Enforcement Code, which the experts of Preventive operations unit themselves have found difficult to explain to stakeholders in layman's terms. The selected sections are passive collection, the time limit of the enforcement basis (more commonly known as "debt expiration"), the income base for the seizure of recurring income and protective shares, as well as reliefs.

Keywords: enforcement, enforcement code, preventive operations unit

Sisällys

1	Johdanto.....	7
1.1	Ilmiön taustaa	8
1.2	Opinnäytetyön tarkoitus	11
2	Menetelmien kuvaus	11
3	Toimeksiantajan kuvaus	14
3.1	Ulosottolaitoksen organisaatio	17
3.2	Valtakunnanvoudin kanslia.....	18
3.3	Yhteiset palvelut	19
3.4	Perinnän jako	21
3.4.1	Perustäytäntöönpanoyksikkö.....	21
3.4.2	Laajan täytäntöönpanon yksiköt	22
3.4.3	Eryistäytäntöönpanoyksikkö.....	23
3.5	Ennakoiva talousneuvonta	24
3.5.1	Kohderyhmistä	24
3.5.2	Viestintätavoista.....	26
4	Ulosottokaaren kohdat yksinkertaistaen	28
4.1	Passiivisaatava (-perintä)	29
4.1.1	Säädösperusta	29
4.1.2	Passiivisaatava yksinkertaistaen.....	30
4.2	Velkojen vanhentuminen - Ulosottokaaren mukainen määräaika	31
4.2.1	Säädösperusta	31
4.2.2	Ulosottoperusteen määräaika yksinkertaistaen	32
4.3	Palkan tai muun toistuvaistulon ulosmittaus - tulopohja.....	33
4.3.1	Säädösperusta	33
4.3.2	Tulopohja yksinkertaistaen	33
4.4	Toistuvaistulon ulosmittaus ja suojaosuudet.....	34
4.4.1	Säädösperusta	34
4.4.2	Toistuvaistulon ulosmittaus ja suojaosuudet yksinkertaistaen.....	35
4.5	Huojennukset	36
4.5.1	Säädösperusta	37
4.5.2	Huojennukset yksinkertaistaen	38
5	Summa summarum	39
5.1	Opinnäytetyön suhde oikeusmuotoiluun	40

5.2	Opinnäytetyön tulosten käyttökelpoisuus	41
5.3	Opinnäytetyön tulosten siirrettävyys.....	41
5.4	Lopuksi.....	42
Kuviot	48

1 Johdanto

Viranomaisviestinnän ymmärrettävyys ja siitä aiheutuvat väärinkäsitykset ovat herättäneet viranomaisetkin pohtimaan viestinnän yksinkertaistamista. Tähän tulisi pyrkiä myös lainsäädännön laatimisessa ja viestinnässä. Oikeuskieli on tietyn ammattiryhmän käyttämää erikoiskieltä, jota maallikon on vaikea ymmärtää. Lait selityksineen sekä oikeudellinen viestintä sisältävät asiaan vihkiytymättömälle vieraita termejä sekä raskaita virkerakenteita, joita yleisesti käytetään säädöskielessä. (Kotimaisten kielten keskus 2023.)

Omaa alaani on oikeustieteet ja päivittäinen lain soveltaminen täytäntöön. Tarkemmin määriteltynä insolvenssioikeus eli maksukyvyttömysoikeus. Insolvenssioikeus käsittää sektorin, joka on keskittynyt maksukyvyttömyyden oikeudellisiin seurauksiin ja sen selittämiseen. Oikeudenalan nimitys tulee latinalaisperäisestä sanasta insolvenssi, joka tarkoittaa maksukyvyttömyyttä. Maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan sitä, että velallinen muuten kuin tilapäisesti on kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä ja ylivelkaisuudella sitä, että velallisen velat ovat suuremmat kuin hänen varansa (Laki takaisinsaannista konkurssipesään 1 luku 4 §.) Ulosoton lisäksi insolvenssioikeuteen kuuluvia menettelyitä ovat konkurssi, yrityksen saneeraus sekä yksityishenkilön velkajärjestely. (Linna 2019, 19-21.)

Olen työskennellyt ulosotossa eri työtehtävissä vuodesta 2001 lähtien. Aloitin urani toimisto-tehtävissä asioiden kirjaamisen ja kertyneiden varojen tilittämisen parissa. Myöhemmin siirryin realisointiryhmään, jonka tehtävänä on kihlakunnanvoudin avustaminen heidän toimivaltaansa kuuluvissa tehtävissä. Vuodesta 2018 lähtien olen toiminut täytäntöönpanon puolella, ensin nimikkeellä kihlakunnanulosottomies ja organisaatiomuutoksen myötä nimike on vaihtunut ulosottoylitarkastajaksi. Minulle onkin eri työtehtävin ansiosta muodostunut kokonaisvaltainen käsitys ulosoton toiminnasta, tarkoituksesta ja sen eri tehtävistä. Ulosottolaitos myös kouluttaa työntekijöitään ahkerasti. Olemme saaneet viettää monta antoisaa tuntia ulosottokaaren säännösten parissa oikeusoppineiden selittäessä lainsäätäjän tarkoitusperiä eri lukujen suhteen. Nämä koulutukset ovatkin tarpeellisia, sillä ulosottomenettely on lailla säänneltyä toimintaa ja työssäni ulosottoylitarkastajana teen päätökset itsenäisenä lainkäyttäjänä. Keskushallinto (Valtakunnanvoudin kanslia) voi antaa menettelysuosituksia, mutta he eivät voi määrätä tai antaa suoria ohjeita, miten ulosottoylitarkastaja toimii lainkäyttäjänä. Toki jokaisen päätöksen tulee pohjautua ulosottokaaren säännöksiin ja olla perusteltuja. Melkein kaikista päätöksistä saa asianosainen myös valittaa käräjäoikeuteen, jos katsoo päätöksen virheelliseksi.

Vuonna 2022 jopa 570 000 suomalaisella oli velkoja ulosotto-perinnässä ja lähes 400 000 suomalaisella oli merkintä maksuhäiriöstä. Maksuhäiriöistä 45 % oli nuorilla aikuisilla eli 20-39-vuotiailla. Ulosottolaitoksen toiminto, ennakoiva talousneuvonta, toimii yhdessä oikeusaputoimiston talous- ja velkaneuvonnan kanssa. Työtä tehdään talousongelmien ehkäisemiseksi ja yrittämällä ohjauksella estää asioiden etenemistä ulosottomenettelyyn. Tämän tärkeän työn lisäksi talousneuvonta antaa kansalaisille ja yrityksille yleistä tietoa ulosottomenettelystä. (Ulosottolaitos 2023.)

Tämän opinnäytetyön aihe kumpuaa Ulosottolaitoksen ennakoivan talousneuvonnan asiantuntijoilta. Heidän työtään on neuvoa velallisille heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan ulosottomenettelyssä. Nämä asiantuntijat yhdessä talous- ja velkaneuvojan kanssa pitävät talousneuvoloita, joihin voi matalalla kynnyksellä mennä keskustelemaan talousasioista ja saada neuvoja ja ohjausta anonyymisti. Näiltä ennakoivan talousneuvonnan asiantuntijoilta saadun informaation perusteella tiedetään suurimmat ja kriittisimmät kehityskohteet sekä ratkaistavat ongelmat, joihin tällä opinnäytetyöllä pyritään löytämään vastaukset. Opinnäytetyön otsake, Ulosottokaaren osioita yksinkertaistaen, tulisi oikeaoppisesti olla muodossa Ulosottokaaren säännöksiä yksinkertaistaen. Olen valinnut jo otsakkeeseen vihjeen opinnäytetyön tarkoituksesta eli lain kansanomaisemmasta kirjoitusasusta.

Ennakoivan talousneuvonnan hanke perustettiin 2019 toteuttamaan pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaista ylivelkaantumisen ehkäisempakettia. Alussa hanke toteutettiin määräaikaisena, mutta vuodesta 2022 lähtien se on ollut pysyvä toiminto ulosottolaitoksessa. Opiskellessani alemmaa korkeakoulututkintoani (tradenomi AMK), tein opinnäytetyöni pohtimalla ennakoivan talousneuvonnan soveltuvuutta ulosottomenettelyssä. Tutkiessani aihetta, sain hyvän kuvan heidän toiminnastaan, kohderyhmistä sekä keinovalikoimasta vaikuttaa ylivelkaantumiseen. Valmistumiseni jälkeen olen toiminut yhteyshenkilönä ulosottolaitoksen täytäntöönpanoyksikön ja ennakoivan talousneuvonnan välillä. Neuvonnan asiantuntijat voivat ottaa yhteyttä meihin ulosottoylitarkastajina toimiviin yhteyshenkilöihin, kun heille tulee omissa työssään tarvetta yksityiskohtaisempaan pohdintaan ulosottokaaren tai täytäntöönpanon menettelytapojen suhteen. Tässä roolissa ja pitkän ulosottokokemuksen myötä sain myös tehtäväkseni tämän opinnäytetyön aiheen ulosottokaaren (705/2007) säännösten yksinkertaistamisesta kansanomaisempaan muotoon.

1.1 Ilmiön taustaa

Tilastokeskus seuraa kotitalouksien velkaantumisasetta. Sen mukaan vuonna 2021 kotitalouksien velkaantumisasete oli ennätyskellisen korkea: 133 %. Tämä antaa viitteitä velkaantumisongelman syvenemisestä ja vakavasta ylivelkaantumisen riskistä. Samaaan aikaan maksuhäiriömerkintä oli melkein 400.000 henkilöllä Suomessa. Samaisesta tilastosta voidaan nähdä

summaaristen velkomusasioiden eli riidattomien velkomustuomioiden määrän kasvu. Myös ulosottovelallisten määrä on jatkanut noususuuntaista kehitystään. (Tilastokeskus 2024.)

Luotto- ja kulutusyhteiskunnan toimivuus edellyttää oikeudenhoidolta toimivia velkomus- ja täytäntöönpanomenettelyitä. Valtioneuvoston tekemän oikeudenhoidon selonteon mukaan on tuomioistuinmenettelyssä selviä ongelmia liian pitkien käsittelyaikojen sekä prosessien kalleuden suhteen (Valtioneuvosto 2022). Toisaalta yhteiskunnalta odotetaan ylivelkaantumista ehkäiseviä ja sen haittoja torjuvia toimia. Lainsäädännön avulla on jo pyritty ehkäisemään ylivelkaantumiseen liittyviä lieveilmiöitä. Tämä lisäksi on kansalaisille lisätty erilaisia talouteen liittyviä tuki- ja neuvontapalveluita sekä panostettu kansalaisten talousosaamiseen esimerkiksi Suomen Pankin internetsivustolla on kokonainen osio talousosaamisesta. (Valtioneuvosto 2022; Suomen Pankki 2024.)

Maksutonta talous- ja velkaneuvontaa tarjoaa valtion oikeusaputoimistot. Palvelu ei ole sidottu asuinpaikkakuntaan vaan asioida voi myös muualla. Myös talous- ja velkaneuvontaa koskee valtion digitalisaatioprojekti (Valtiovarainministeriö 2024), jossa perinteisten puhelimen ja käyntiasiakkuuden lisäksi suositaan asiointia etäpalveluna sekä chatin ja sähköisen asioinnin välityksellä. Talous- ja velkaneuvonta palvelee yksityishenkilöitä talouden ja velkojen hoidon neuvonnalla sekä selvittämällä velallisen talousongelmien ratkaisumahdollisuudet. Myös velkajärjestelyyn liittyvässä hakemusprosessissa avustetaan. Aikaisemmin neuvonnan ulkopuolelle rajattiin pienet elinkeinon- ja ammatinharjoittajat. Nykyään myös he voivat saada apua ja neuvontaa velkajärjestelyyn liittyen. (Valtioneuvosto 2022.)

Ylivelkaantumisen ennaltaehkäisytalkoisiin osallistuu myös Ulosottolaitos. Yhdessä Talous- ja velkaneuvonnan kanssa on perustettu ennakoivan talousneuvonnan lisäksi myös muita uusia toimintatapoja ja neuvontapalveluita. Aktiivisella viestinnällä ja kampanjoinnilla pyritään lisäämään kaikkien talousosaamista sekä oman talouden suunnittelua ja hallintaa. Lisäksi pyritään etsimään uusia kanavia löytää jo ylivelkaantuneet ja saada heidät avun piiriin. Matalan kynnyksen paikkoja ovat esimerkiksi talousneuvolat, josta saa apua eri alan asiantuntijoilta. Erityisesti nuorille suunnattuja kampanjoita on tehty mobiilisovelluksella Jodel -alustalla, joka mahdollistaa reaaliaikaisen keskustelun anonyymisti. (Valtioneuvosto 2022; Ulosottolaitos 2023.)

Oikeusministeriö julkaisi 28.1.2021 Suomen Pankin vision kansallisesta talousosaamisesta. Strategiana on, että suomalaisten talousosaaminen on vuoteen 2030 mennessä maailman parasta (Oikeusministeriö 2021; Suomen Pankki 2021). Oikeusministeriö on vuoden 2022 alusta lähtien toteuttanut tätä strategiaa. Keskeinen toimija on Suomen Pankin rahamuseon yhteydessä toimiva Talousosaamiskeskus. Se koordinoi eri toimijoiden välistä verkostoyhteistyötä sekä vahvistaa kansalaisten talousosaamista museossa järjestettävillä näyttelyillä, opastuksilla ja tapahtumilla. Useimpiin tapahtumista on mahdollista tutustua verkon välityksellä.

Talousosaamiskeskus myös seuraa, raportoi ja kerää sekä tuottaa materiaalia talouden hallintaan liittyen. (Valtioneuvosto 2022; Suomen Pankki 2024.)

Vuonna 2022 eduskunta hyväksyi lain positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottamiseksi.

Lain tarkoituksena on torjua ylivelkaantumista varmistamalla luotettavien luottotietojen saatavuus erityisesti luotonantotilanteessa luottokelpoisuutta arvioidaessa ja parantamalla luonnollisten henkilöiden mahdollisuuksia hallita omaa talouttaan (Laki positiivisesta luottotietorekisteristä 1 luku 1 §).

Laki tuli voimaan 1.4.2024. Rekisteriä ylläpitää Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö. Rekisterin tarkoituksena on antaa yksityishenkilöille kokonaiskuva omista lainoistaan ja veloistaan. Rekisteri on merkittävä uudistus, koska sieltä ihminen voi kerralla nähdä kaikki luottonsa ja velkansa ja tarkastella niiden tilannetta. Rekisteristä voidaan nähdä esimerkiksi yksityishenkilöille myönnetyt asuntolainat, autolainat, kulutusluotot, luottokortit, opintolainat ja osamaksurahoitukset. (Laki positiivisesta luottotietorekisteristä; Ulosottolaitos 2024.) Positiivinen luottotietorekisteri toimii myös tietokantana, josta luotonantajat voivat nähdä luotonhakijan lainamäärät ja tulotiedot. Luotonantajat ilmoittavat uudet kuluttajaluotot rekisteriin lähes reaaliaikaisesti. Ylivelkaantumisen estäminen on yksi keskeisimmistä rekisterin tavoitteista (Oikeusministeriö 2018).

Taistelussa ylivelkaantumista vastaan on myös säädetty muutos luottotietolain mukaisiin maksuhäiriömerkintöihin. 1.12.2022 eduskunta on hyväksynyt lakimuutoksen maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentämisestä (luottotietolaki 527/2007.) Lakimuutoksella kannustetaan maksamaan velka pois, sillä velan suorittamisella maksuhäiriömerkintä poistuu kuukauden kuluessa. Ns. perintälakia on muutettu moneen otteeseen. Vuonna 2022 voimaan tulleella muutoksella myös yrityssaatavien perintäkuluille asetettiin enimmäismäärät. (Laki saatavien perinnästä 513/1999.) Myös luotosta perittävää korkoa on viilattu valtionhallinnon toimesta kuluttajaystävällisemmäksi. Aikaisemmin luotosta saattoi joutua maksamaan yli 100 %:n korkoa, mutta nykyään lainsäädännöllä on luotoille asetettu korkokatto. Uusin muutos on tehty 23.3.2023, jossa korkokatto laskettiin 15 prosenttiin.

Kuluttajan nostamalle luotolle perittävää luoton korkoa ei saa sopia suuremaksi kuin korkolain 12 §:ssä tarkoitettu viitekorko lisättynä 15 prosenttiyksiköllä. Tällöinkään luoton korko ei saa sopimuksen mukaan ylittää 20:tä prosenttia (Laki kuluttajasuojalain muuttamisesta 449/2023, 17a §.)

Korkolain 12 §:n mukainen viitekorko on Euroopan keskuspankin (EKP) puolivuositain vahvistama viitekorko. Ajanjaksolla 1.1. - 30.6.2024 se on 4,5 %, joten tällä hetkellä korkokatto on 19,5 %.

1.2 Opinnäytetyön tarkoitus

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö tehdään yhteistyössä työelämän kanssa ja toimeksiantajan lähtökohdista. Opinnäytetyön on tarkoitus pohjautua käytännön työelämän ongelmaan ja tavoite on työelämän näkökulmasta nimenomaan tutkia ja kehittää, ehkä jopa ratkaista ilmeneviä ongelmia. (Ammattikorkeakouluopinnot.fi -internetsivusto 2024.) Laurea ammattikorkeakoulun Oikeudellinen erityisosaaminen ja oikeusmuotoilu -opintosuuntaus antaa mahdollisuuden tutkia ilmiötä joko oikeudellisen erityisosaamisen tai oikeusmuotoilun keinoin, jopa yhdistelmä on mahdollinen. Itse olen valinnut opinnäytetyöni perustaksi oikeudellisen erityisosaamisen oman mielenkiintoni perusteella, unohtamatta kuitenkin vivahteita oikeusmuotoilusta. Oikeusmuotoilu nojautuu vahvasti palvelumuotoilun metodeihin ja tuottaa visuaalista materiaalia. Taiteellisuuteni sekä erilaisten graafisten ohjelmistojen käytön osaaminen puoltaa vahvasti pitäytymistä oikeudellisen erityisosaamisen puolella.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selkeyttää ennakoivan talousneuvonnan asiantuntijoiden esiintuomia ulosottokaaren säännöksiä. Kuten kaikessa tutkimuksessa, myös opinnäytetyön keskeinen ongelma liittyy aiheen rajaamiseen. Yhteistyössä ennakoivan talousneuvonnan päällikön Elli Kaiposen kanssa, olemme rajanneet aiheiksi ulosottokaaresta osioita, jotka ennakoivan talousneuvonnan asiantuntijat itse kokevat hankaliksi selittää sidosryhmille kansankielellä. Valitut osiot ovat: passiiviperintä, täytäntöönpanoperusteen määräaikaisuus (tutummin ”velkojen vanhentuminen”), toistuvaistulon ulosmittauksen tulopohja ja suojaosuudet sekä huojennukset. Ajatuksena pohdittiin myös kuolinpesien oikeudellista selittämistä, mutta tämä aihe hylättiin sen kuuluvana enemmänkin perintökaaren (40/1965) kuin ulosottokaaren aiheen alle. Kohteen rajauksessa on tärkeää valita aihe, jonka parissa tutkijan oma mielenkiinto säilyy koko pitkän prosessin ajan. Itselleen tuttuun aiheeseen perehtyminen ei ole niin työlästä kuin täysin vieraan ongelman. (Heikkilä 2014, 22.)

2 Menetelmien kuvaus

Tutkimusmenetelmistä

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksen muodostaa tarve tuottaa ymmärrettävää tietoa ulosottokaaresta ennakoivan talousneuvonnan tarpeisiin. Heidän tehtävänä on neuvoa ja opastaa ulosottovelallisia sekä ehkäistä maksukyvyttömyysvaarassa olevien joutuminen ulosottomenetelyn kohteeksi. Aiheen tarkastelun pohjana on lainsäädäntö ja sen tarjoamat mahdollisuudet. Opinnäytetyössä tullaan syventymään ulosottokaaren säännöksiin ja tutkimaan voidaanko lakitekstiä yksinkertaistaa ilman, että sen merkitys muuttuu tai katoaa.

Opinnäytetyöni aihe pohjautuu ulosottokaaren säännösten tutkimiseen ja yksinkertaistamiseen. Tämä aiheen valinta ohjaa tekijänsä luonnollisestikin oikeusdogmatiikan maailmaan ja työni

nojautuukin vahvasti oikeuslähdeoppiin. Olen tutkinut eri säädöksiä, hallituksen esityksiä sekä oikeuskirjallisuutta ja verrannut niitä toisiinsa. Lisäksi olen peilannut lukemaani omaan vahvaan kokemukseeni oikeustieteiden alalta. Tätä kautta työni kytkeytyy myös empiiriseen tutkimusotteeseen.

Opinnäytetyöni aihetta tulee siis tutkia lainopillisella lähestymistavalla eli oikeusdogmaattisella tavalla. Lainopillisen lähestymistavan tavoitteena on tulkita voimassa olevien säädösten sisältöä, tässä tapauksessa ulosottoaarta, sekä systematisoida ja kategorioida eri oikeudenalojen yleisiä oppeja. Lainopin lähestymistavan tulkinta ei ole vain teoreettista, vaan sitä voidaan myös hyödyntää apuna ratkaisuvaihtoehtojen sekä lopputulosten pohdinnassa. Oikeusdogmatiikka sisältää oikeudelliset lähteet sekä niiden velvoittavuuden ja sitä kutsutaankin oikeuslähdeopiksi. (Peczenik 2005.)

Oikeuslähdeopin mukaisesti lähteet voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin ja sallittuihin oikeuslähteisiin. Vahvasti velvoittavia ovat lakipykälät, sekä kotimaiset, että ratifioidut Euroopan unionin säädökset. Näiden lisäksi tähän ryhmään kuuluu joukko kansainvälisiä sopimuksia, joihin Suomi on sitoutunut. Heikosti velvoittaviin oikeuslähteisiin lasketaan kuuluvaksi lain esityöt eli hallituksen esitykset eduskunnalle uusiksi tai muutettaviksi laeiksi sekä tuomioistuinten ratkaisut. Sallivia oikeuslähteitä ovat alan kirjallisuus ja tutkimustulokset. (Rautiainen et al. 2023.)

Perusteellinen tutustuminen valitun aiheen kirjallisuuteen määrittelee ongelmaan liittyvät käsitteet, luo tutkimuksen suuntaviivat ja perusteet aiheen rajaukselle sekä auttaa ymmärtämään kohdeilmiötä. Opinnäytetyön teoreettinen osuus koostuu oikeustieteiden alalla julkaistuista artikkeleista, raporteista ja tutkimuskirjallisuudesta, unohtamatta tietenkään lakitekstiä sen selittävine sekä tarkoituksiperiä avaavine hallituksen esityksineen kyseessä olevista laeista. (Vilka 2021, 38).

Hyvä tutkimus lähtee teoriasta ja jälleen palaa siihen. Yleisestä teoriasta johdetaan tutkimusongelmat ja empirian avulla hankitaan niihin vastaukset. (Eskola & Suoranta 2022.) Empiirinen tutkimusote ilmentää kokemusperäistä ja havaintoihin perustuvaa tutkimusta. Tutkimuksen kohteena on oikeudellinen ilmiö. Näitä ovat oikeudellisten toimijoiden päätöksenteko, toimintatavat, arvot ja asenteet tai lakien synty ja lainsäädäntöön vaikuttaminen. Lisäksi empiirisessä oikeustutkimuksessa käytetään empiirisen tutkimuksen metodeja kokemusperäisen tiedon hankintaan, analysointiin ja päätelmien tekemiseen. Empiirinen oikeustiede tarkastelee oikeutta yhteiskunnallisessa kontekstissa, osana yhteiskuntaa. (Keinänen & Vätänen 2015.)

Empiiristen menetelmien avulla voidaan kuvata vallitsevaa oikeudellista tilaa ja sen yhteiskunnallista merkitystä, kuten tässä opinnäytetyössä on kuvattu graafisesti velkaantumisasetta. Menetelmän avulla voidaan selittää eri osapuolten käyttäytymistä ja kokemuksia tai voidaan yrittää ennustaa lainsäädännön muutosten ja erilaisten toimenpideohjelmien vaikutusta

yksilöiden tai yhteisöjen, ja tätä kautta koko yhteiskunnan toimintaan. Empiirisiä menetelmiä voidaan myös hyödyntää lainsäädännön muutosten ja toimenpideohjelmien arvioinnissa ja mitataamaan jälkikäteen näiden todellisia vaikutuksia yhteiskunnassa. Lisäksi empiirisiä menetelmiä voidaan hyödyntää kuvattaessa oikeus- tai hallintokäytäntöä sekä niitä voidaan käyttää apuna oikeudenkäynnissä todistusaineiston tuottamisessa. (Keinänen & Väättänen 2015.)

Empiirinen tutkimusote jaotellaan vielä alakäsitteisiin kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen eli laadullinen ja määrällinen tutkimus (Heikkilä 2014, 15). Kvantitatiivisen otteen tuotoksena on usein tilastotietoa ja lukuja esitettynä graafisin elementein. Tässä opinnäytetyössä ei tutkita kohdeilmiötä määrällisesti vaan laadullisesti, kvalitatiivisin menetelmin. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on kuvata todellista elämää ja sen moninaisuutta. Sillä tutkitaan ihmisen kokemuksia sekä suhdetta hänen omaan ympäristöönsä ja todellisuuteen. Laadullisen tutkimuksen aineisto on ilmasultaan tekstiä. Usein aineisto muodostuu valmiista löydettävissä olevista dokumenteista kuten eri viranomaisten tai muiden tahojen asiakirjoista, kuten hallituksen esitykset, viranomaispäätökset, tuomioistuinten ja laillisuusvalvojien ratkaisut, valitus- ja kanteluasiakirjat. Tutkimusongelma määrittää sen, millainen aineisto hankitaan. Laadullinen antaa tutkijalle kvantitatiivista tutkimusta enemmän vapauksia luovan mielikuvituksen käytössä. (Keinänen & Väättänen 2015.)

Työelämään nivoutuva tutkimus värityy toimeksiantajan lähtökohdista ja siihen heijastuu toimeksiantajan strategia ja organisaation arvot (Vilkkä 2021, 59). Koko ulosottokaaren yksinkertaistaminen tässä opinnäytetyössä olisi aivan liian suuri urakka ja työ rajataankin koskemaan vain osia, jotka ovat nousseet esiin suurimpina kehittämisen kohteina ennakoivan talousneuvonnan asiantuntijoiden taholta.

Kehittämismenetelmistä

Ammattikorkeakoululain (351/2003) mukaan keskeinen osa ammattikorkeakoulujen toimintaa on tutkimus- ja kehittämistoiminta. Näiden lisäksi lain mukaisia toimintoja ovat opetus ja aluekehitys. Tutkimus- ja kehittämistoiminnalla tarkoitetaan systemaattista toimintaa tiedon lisäämiseksi ja tiedon käyttämistä uusien sovellutusten löytämiseksi. Se on työelämän tarpeista lähtevää soveltavaa tutkimusta ja kehittämistoimintaa (Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 7:2004). Kehittämistoiminta pohjautuu käsitykseen siitä, mikä on kehitettävä asia, sen rajaukset sekä kehittämisen tavoite.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksen muodostaa tarve tuottaa ymmärrettävää tietoa ulosottokaaresta ennakoivan talousneuvonnan tarpeisiin neuvoa ja opastaa ulosottovelallisia sekä ehkäistä maksukyvyttömyysvaarassa olevien joutuminen ulosottomenettelyn kohteeksi. Aiheen tarkastelun pohjana on lainsäädäntö ja sen tarjoamat mahdollisuudet. Opinnäytetyössä tullaan syventymään ulosottokaaren säädöksiin ja tutkimaan voidaanko lakitekstiä yksinkertaistaa ilman, että sen merkitys muuttuu tai katoaa. (Keinänen & Väättänen 2015.)

Tähän opinnäytetyöhön olen soveltanut tutkimuksellista kehittämistyötä ja käyttänyt lähestymistapana konstruktivistista tutkimusta sekä oikeusmuotoilua soveltuvin osin. Näissä lähestymistavoissa rakennetaan eli konstruoidaan valitun ongelman ratkaiseva lopputuotos. Tutkimuksellinen kehittämistyö tuottaa aina jotakin, mikä sisältää käytännön parannuksia tai mahdollistaa uusia ratkaisuja. Tyypillisesti tuotos on uusi toimintatapa tai -malli, strategia, ohjekirja, palvelu tai tuote. (Keinänen & Väättänen 2015.) Tämän opinnäytetyön lopputuotoksena tulee olemaan yksinkertaistetut versiot ulosottokaaren eri osioista.

Helena Haapion (2024) mukaan oikeusmuotoilu soveltaa ihmiskeskeistä suunnittelua tavoitteena oikeusnormien parempi ymmärrettävyys. Haapio uskoo, että juridisista tuotteista, palveluista ja järjestelmistä voi tehdä yksinkertaisempia, kiinnostavampia ja käyttäjäystävällisempiä. Se ei tyydy ymmärtämään nykyistä todellisuutta, vaan pyrkii kokeilemaan, mitä voisi olla. Oikeusmuotoilussa tarkastellaan myös laajempaa näkökulmaa siihen, mitä oikeus on. (Haapio 2024.)

Mikä on siis se ongelma, joka tässä opinnäytetyössä pyritään ratkaisemaan? Ratkaistavaksi ilmentyy informaation ja ymmärtämisen rajapinta. Sidosryhmille annettava materiaali on vaikealukuista säädöstekstiä, joka voi aiheuttaa väärin ymmärrystä tai jää ymmärtämättä kokonaan. Tähän ongelmaan opinnäytetyöni pyrkii löytämään ratkaisun oikeusmuotoiluajattelun, sekä oikeudellisen erityisosaamisen avulla.

Ulosottolaitoksella on oma graafinen ohjeistuksensa värien ja fonttien käytöstä. Myös käytettävät kuvakkeet on määritelty ohjeistuksessa. Olenkin tähän opinnäytetyöhön tehnyt aiheestani kuvat käyttäen annettua ohjeistusta. Olen pitänyt toteutettavan materiaalin tarkoituksella selkeänä ja helppolukuisena, jotta materiaalia voisi hyödyntää monien eri sidosryhmien tarpeisiin.

3 Toimeksiantajan kuvaus

Toimeksiantajana tässä opinnäytetyössä on Ulosottolaitos, joka vastaa tuomioiden ja muiden ulosottokelpoisten päätösten täytäntöönpanosta. Ulosoton puolueettomat virkamiehet ovat lainkäyttäjiä ja huolehtivat täytäntöönpanoprosessissa sekä asianosaisten, että sivullisten oikeusturvan toteutumisesta. Suurin osa ulosottoon vireille tulevista asioista koskee rahamääräisen saatavan eli maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa. Ulosottoviranomaisen muita tehtäviä ovat muun muassa luovutus- ja tekemisvelvoitteita (ns. teettotuomio), häätöjä, todistelun turvaamista, EU-pakotteita sekä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevien päätösten täytäntöönpano. (Ulosottokaari 705/2007; Linna 2019.)

Viimeaikaiset kansainvälisen turvallisuustilanteen muutokset korostavat entisestään oikeuslaitoksen eri toimijoiden asemaa oikeusvaltioperiaatteiden takaajana. Oikeusprosessin vaiheiden

on toimittava saumattomasti ja kyettävä huolehtimaan kansalaisten oikeusturvasta kaikissa tilanteissa, myös nykyisessä maailman myllerryksessä. Euroopan Unionin (EU) oikeusvaltiomekanismeja on viime aikoina vahvistettu ja myös suomalaista oikeusvaltiota on tarpeen aktiivisesti kehittää. Oikeusvaltion epäonnistuttua tässä tärkeässä tehtävässään, on suurena riskinä yhteiskunnan yhtenäisyyden, demokraattisen toimintakulttuurin ja yhteiskuntarauhan heikkeneminen. Kansalaisten tulee voida luottaa oikeuksiensa toteutumiseen sekä siihen, että hallinto noudattaa lakia ja toteuttaa tehtäviään yhdenvertaisesti. (Valtioneuvoston julkaisu 2022.)

Ulosottomenettelyä ohjaa yleisesti ulosottokaaren 1 luvun 19 §:ssä säädetty asianmukaisuuden vaatimus.

Ulosottomiehen tulee toimia virkatehtävissään asianmukaisesti ja puolueettomasti. Täytäntöönpanotehtävät tulee suorittaa joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti aiheuttamatta vastaajalle tai sivulliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Ulosottomiehen tulee edistää vastaajan omatomaisuutta ja asianosaisten välistä sovinnollisuutta ulosottoasiassa sopivalla tavalla (ulosottokaari 1 luku 19 §).

Ulosottoviranomaisilla on aika laajat toimivaltuudet, ja he käyttävät täytäntöönpanotehtävissä harkintavaltaa lain mahdollistamalla tavalla. Asianmukaisuuden vaatimus edellyttää, että päätöksiä tehtäessä harkintavaltaa tulee käyttää samankaltaisissa tapauksissa yhdenmukaisin kriteerein. Puolueettomuus taas tarkoittaa sitä, että ulosottomiehen tulee suhtautua tasapuolisesti velalliseen ja velkojaan sekä toisaalta kohdella yhdenvertaisesti velallisen useita eri velkojia. Ulosotossa pyritään mahdollisimman joutuisaan ja tehokkaaseen täytäntöönpanoon. Nämä periaatteet palvelevat hyvin hakijan intressejä, mutta täytäntöönpanon viipyminen ei myöskään ole velallisen edun mukaista, esimerkiksi viivästyskorkojen kertymisen vuoksi. Ulosottomenettelyn tehokkuudella on myös yleisempää yhteiskunnallista vaikutusta ulosoton uskottavuuden ja luottoyhteiskunnan toimivuuden kannalta. Tehokkaasti toimiva ulosotto ylläpitää yhteiskunnassa yleistä maksumoraalia, ennaltaehkäisee velvoitteiden laiminlyöntejä ja torjuu ylivelkaantumista. Rikostuomioiden täytäntöönpanijana ulosotto ylläpitää osaltaan yleistä yhteiskuntajärjestystä ja turvaa rikoksen uhriksi joutuneen oikeuksia. (HE 71/2018, 8; Ulosottokaari.)

Täytäntöönpanossa tulee huomioida myös tarkoituksenmukaisuus-, suhteellisuus- ja kohtuullisuusperiaatteet. Suhteellisuusperiaate tarkoittaa sitä, että täytäntöönpanolla ei saa aiheuttaa vastaajalle tai sivulliselle suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. (Ulosottokaari 1 luku 19 §.) Lisäksi täytäntöönpanotoimen tulee olla oikeasuhtainen, josta säädetään turhan ulosmittauksen kiellolla:

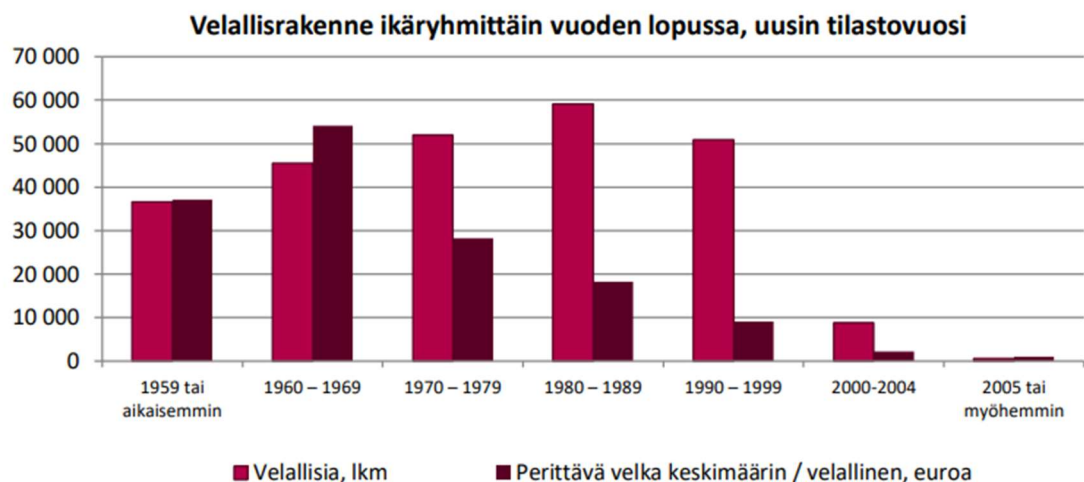
Sellaista omaisuutta ei saa ulosmitata, josta hakijalle tai hakijoille kertyisi omaisuuden arvo ja muut olosuhteet huomioon ottaen vähäisenä pidettävä

määrä sen jälkeen, kun täytäntöönpanokulut, ulosottomaksut sekä saatavat, joista omaisuus vastaa, on suoritettu. Jos ulosmittaus havaitaan turhaksi vasta omaisuutta myytäessä, ulosottomiehen tulee peruuttaa ulosmittaus itseikäisuna, jos se on mahdollista (ulosottokaari 4 luku 16 §).

Ulosmittauksen kohtuullisuudesta säädetään useissa ulosottokaaren pykälissä: ulosmittauskielot, erottamisetu, ulosmittausjärjestys, suojaosuudet ja palkan ulosmittauksen helpotukset, joita ovat muun muassa vapaakuukaudet ja heikentyneen maksukyvyyn huomioiminen. (HE 71/2018, 9; Ulosottokaari.)

Ulosottomenettely on virallistoimintoista. Se tarkoittaa sitä, että ulosottoprosessi etenee ulosottoviranomaisen johdolla ja täytäntöönpanotoimilla, eikä asianosaisilla ole lähtökohtaisesti määräämisvaltaa menettelyn kulkuun. Ulosottoviranomaisella ei ole oikeutta tutkia ulosotto-perusteen sisällön oikeellisuutta (tutkimiskiello) materiaalisten eikä prosessuaalistenkaan kysymysten osalta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että oikeuden tuomio laitetaan täytäntöön sellaisenaan, kyseenalaistamatta tuomion oikeellisuutta, jos velkoja ei saatavista tai muista tuomiosta ilmenevistä määräyksistä muuta ilmoita. Hakemusvaiheessa ulosottomiehen tutkimisvelvollisuus rajoittuu pääsääntöisesti siihen, onko saatava tai muu oikeus vanhentunut tai muutoin lakannut. Ulosotossa noudatetaan niin sanottua attraktioperiaatetta, jonka mukaan ulosottomies ratkaisee itse täytäntöönpanossa esiin nousevat kysymykset. (HE 71/2018, 9; Ulosottokaari.)

Vuoden 2022 aikana ulosoton asiakkaana oli noin 570 000 eri velallista, joista 517 000 oli luonnollisia henkilöitä. Oikeushenkilövelallisia oli noin 52 000. Velallisten kokonaismäärä kasvoi edellisvuodesta 1,7 prosenttia. Alla olevasta kuviosta voidaan päätellä suurimman velallismäärän sijoittuvan päälle 40-vuotiaisiin, mutta toisaalta suurimmat euromääräiset velat asettuvat vanhemmalle väelle. (Ulosottolaitos 2023.)

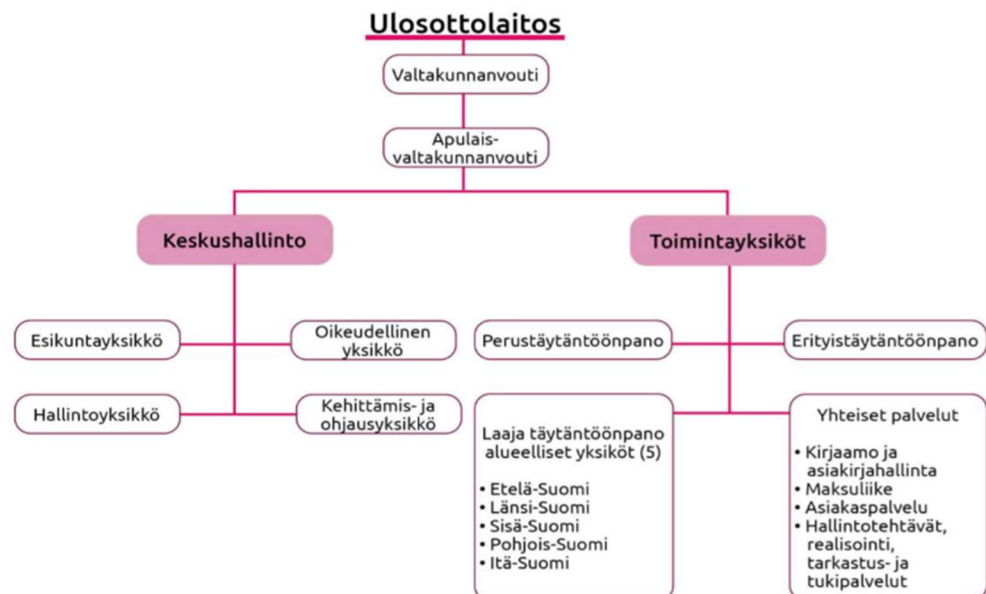

Kuvio 1: Ulosottolaitoksen tilastot 2022. Vuoden 2022 lopun tilanne vireillä olleiden luonnollisten velallisten, avoimien velkasummien ja asiamäärien osalta.

Ulosottoon vireille tulleista asioista noin 36 % kuului ns. muihin julkisoikeudellisiin asioihin, joita ovat esimerkiksi vakuutusmaksut tai erilaiset kuntien ja muiden julkisyhteisöiden saatavat, kuten sairaanhoito- ja päivähoitomaksut. Nämä ovat suoraan ulosottokelpoisia saatavia eli ne eivät tarvitse oikeuden tuomiota saatavien perintään. Näiden jälkeen suurin asialaji veroasioiden lisäksi on muu yksityisoikeudellinen asia. Tämä vaatii alleen tuomion. Ylivoimaisesti suurin tuomion laji on käräjäoikeuden antama yksipuolinen tuomio ns. summaarisessa menettelyssä eli käräjäoikeuden antama tuomio kirjallisessa menettelyssä. Nämä kolme asialajia kattavat vireille tulleista asioista noin 89 %. Loput asiat jakautuivat sakkoihin sekä elatusapuasioihin. (Ulosottolaitos 2023.)

3.1 Ulosottolaitoksen organisaatio

1.12.2020 voimaan tulleessa organisaatiouudistuksessa valtakunnanvoudinvirastosta ja 22 ulosottovirastosta muodostettiin yksi oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluva valtakunnallinen virasto, Ulosottolaitos. Oikeusministeriöllä säilyi ulosottotoimen strateginen suunnittelu ja ohjaus, talousarviosuunnittelu ja säädösvalmistelu. (HE 71/2018, 21; Ulosottokaari.)

Kuvio 2: Ulosottolaitoksen organisaatio. (Ulosottolaitoksen internet -sivusto)

Ulosottolaitoksen tavoitteena on oikeudenmukainen, korkealaatuinen, tehokas ja taloudellinen ulosotto. Organisaatiouudistuksen jälkeen työtä tehdään aikaisempaa kevyemmässä organisatorakenteessa ja pienemmällä henkilökuntamäärällä. Prosesseja on tehostettu ja henkilöstörakennetta tarkoituksenmukaistettu. Ulosottomenettelyä itsessään on uudistettu ja eri täytäntöönpanon lajeja eriytetty. Sähköistä asiointia on kehitetty voimakkaasti, kuten valtion digitalisaatioprojekti (Valtiovarainministeriö 2024) edellyttää:

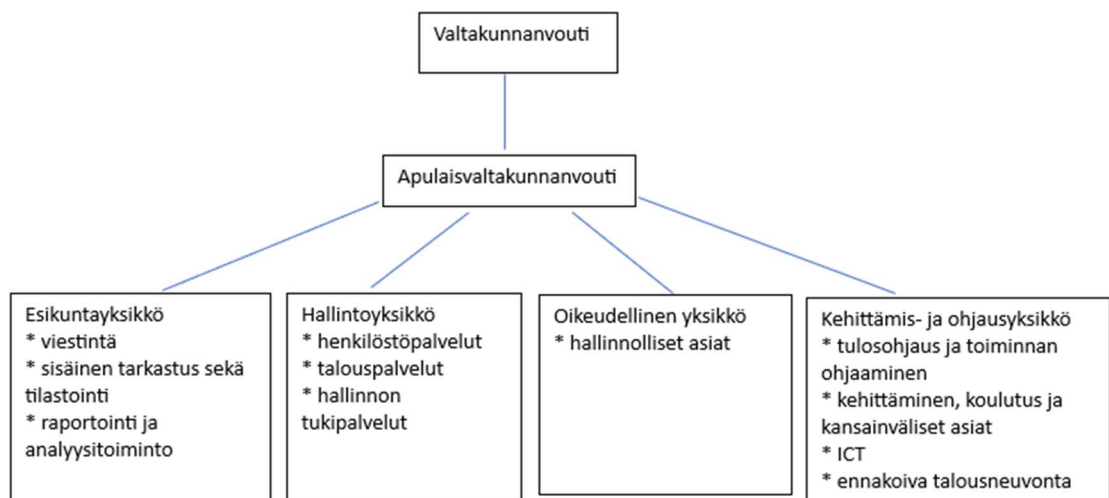
Sähköiset palvelut lisäävät kansalaisten, yritysten ja yhteisöjen mahdollisuuksia käyttää julkisia palveluja ajasta ja paikasta riippumatta. Sähköinen asiointi on yleensä helpoin ja nopein tapa hoitaa viranomaisasioita. Kun sähköisten palvelujen käyttö lisääntyy, julkinen palvelutuotanto tehostuu ja yhteisiä verovarvoja säästyy. Lähtökohtana on, että julkisen hallinnon sähköiset palvelut ovat toimivia, helppokäyttöisiä ja turvallisia. Julkisen hallinnon asiakkuusstrategian mukaan viranomaisten tulee huolehtia siitä, että sähköinen kanava on asiakkaalle houkuttelevin vaihtoehto. Sähköisten palvelujen rakentamisessa keskeistä on käyttäjäkeskeinen suunnittelu, palveluprosessien uudistaminen, palvelujen yhteen toimivuus sekä tietoturva- ja tietosuoja (julkisen vallan digitalisaatiohanke 2024).

Organisaatiomuutoksessa myös ulosottoasioiden käsittely jaettiin uudella tavalla eri henkilöstöryhmille asian laadun ja vaativuuden mukaan. Täytäntöönpanotehtävien jaolla pyrittiin paitsi lisäämään osaamista ja laatua, myös edistämään yhdenmukaisuutta, tehostamaan toimintaa ja saavuttamaan kustannussäästöjä. Tavoitteena on myös tukea henkilöstön erityisosaamisen syventämistä. Täytäntöönpano- ja selvittelytehtävät on nyt jaettu niiden vaatiman täytäntöönpanoprosessin laajuuden perusteella kolmeen luokkaan: perustäytäntöönpanoon (peto), laajaan täytäntöönpanoon (lato) ja erityistäytäntöönpanoon (erto), joiden kaikkien hallintoelin on valtakunnanvoudin kanslia. Ulosottolaitoksen on 64 toimipaikkaa ympäri Suomea. Ulosottolaitoksen keskushallinto ja päätoimipaikka sijaitsee Turussa. Osa keskushallinnon tehtävistä on kuitenkin myös sijoitettu Helsinkiin. Näiden lisäksi joitakin keskushallintoon kuuluvia tehtäviä ja virkamiehiä on sijoitettu myös muihin Ulosottolaitoksen toimipaikkoihin. (HE 71/2018, 24; Ulosottokaari; Oikeuskanslerinvirasto 2021.)

3.2 Valtakunnanvoudin kanslia

Valtakunnanvoudin kanslia (kuvio 3) huolehtii Ulosottolaitoksen keskushallinnon tehtävistä eikä käsittele yksittäisiä ulosoton täytäntöönpanotehtäviä. Keskushallinnolle kuuluu ulosottotoimen hallinnollinen ohjaus, kehittäminen ja valvonta sekä vastuu viraston toiminnan

tuloksellisuudesta. (HE 71/2018, 47.) Ulosottolaitosta johtaa valtakunnanvouti apunaan apulaisvaltakunnanvouti. Valtakunnanvoudille kuuluvat Ulosottolaitoksen strateginen johto ja Ulosottolaitoksen toimintaedellytysten varmistaminen. Hän on virastopäällikkö ja päättää Ulosottolaitokselle kuuluvat hallinnolliset asiat, ellei ratkaisuvalltaa ole delegoitu muulle virkamiehelle. Apulaisvaltakunnanvoudille puolestaan kuuluu ulosottotoimen operatiivinen johtaminen ja valvonta. (Laki Valtakunnanvoudin virastosta ja siihen liittyen Laki ulosottokaaren muuttamisesta 778/2019; Oikeuskanslerin virasto 2021.)

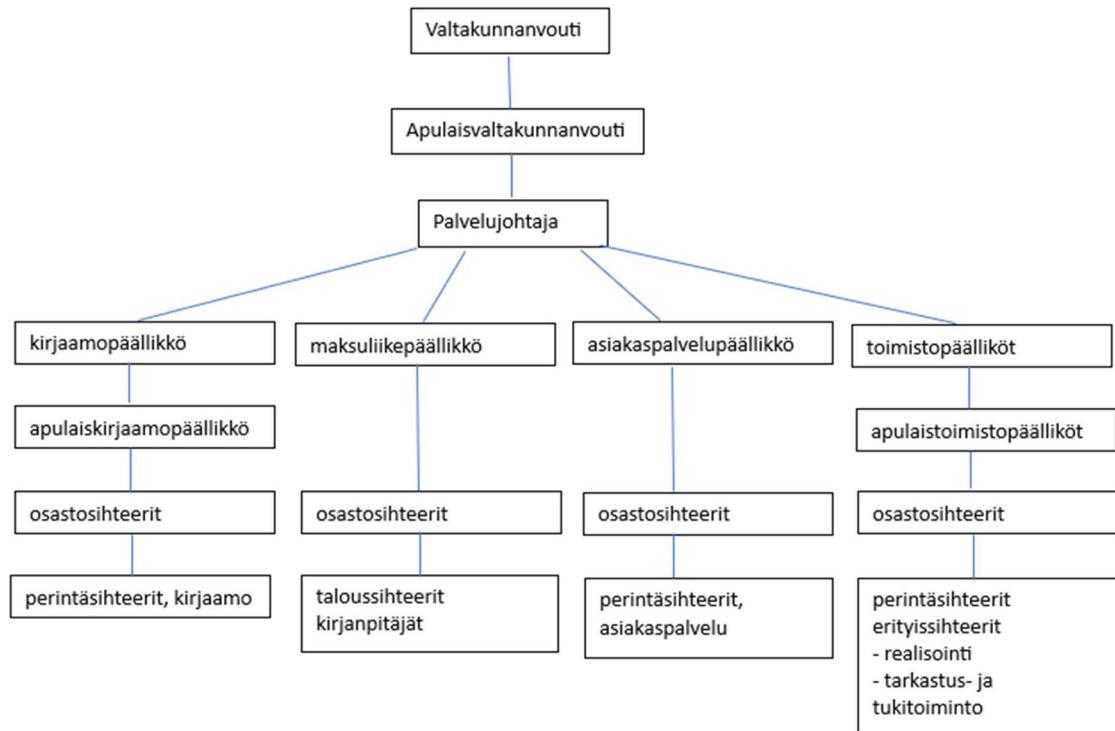
Kuvio 3: Valtakunnanvoudin kanslian rakenne (Ulosottolaitos 2024).

Ulosottotoimen hallinnollisesta ohjauksesta, kehittämisestä, valvonnasta ja tuloksellisuudesta vastaa Ulosottolaitoksen keskushallinto, joka on jakaantunut esikuntayksikköön, oikeudelliseen yksikköön, hallintoyksikköön sekä kehittämis- ja ohjausyksikköön. (Oikeuskanslerin virasto 2021.) Esikuntayksikön päällikkönä toimii valtakunnanvouti. Muiden yksiköiden päällikköinä toimivat johtavat hallintovoudit. Yksiköiden päälliköt määräävät virkamiesten työnjaosta ja vastuista omassa yksikössään. (Ulosottokaari 1 luku 13 §.)

3.3 Yhteiset palvelut

Ulosottolaitoksessa on yhteisten palveluiden valtakunnallinen toimintayksikkö (kuvio 4). Yhteiset palvelut -yksikkö huolehtii ulosottoasioiden kirjaamisesta, asiakirjahallinnasta, maksuliik- keestä, asiakaspalvelusta sekä ulosottomyynteihin ja muuhun täytäntöönpanotoimintaan liitty- vistä tukitehtävistä. Yksikköä johtaa palvelujohtaja, jonka tehtävänä on vastata johtamansa yksikön toiminnan järjestämisestä, johtamisesta ja tuloksellisuudesta sekä kehittää menettelyä yhteistyössä täytäntöönpanoyksiköiden ja keskushallinnon kanssa. Palvelujohtaja myös nimit- tää vakinaiseen virkaan ja määräaikaiseen virkasuhteeseen toimintayksikkönsä virkamiehet.

Palvelujohtajan johdon alaisuudessa toimivat maksuliikepäällikkö, kirjaamopäällikkö, asiakaspalvelupäällikkö sekä toimistopäälliköitä. (Ulosottolaitoksen työjärjestys 2020.)

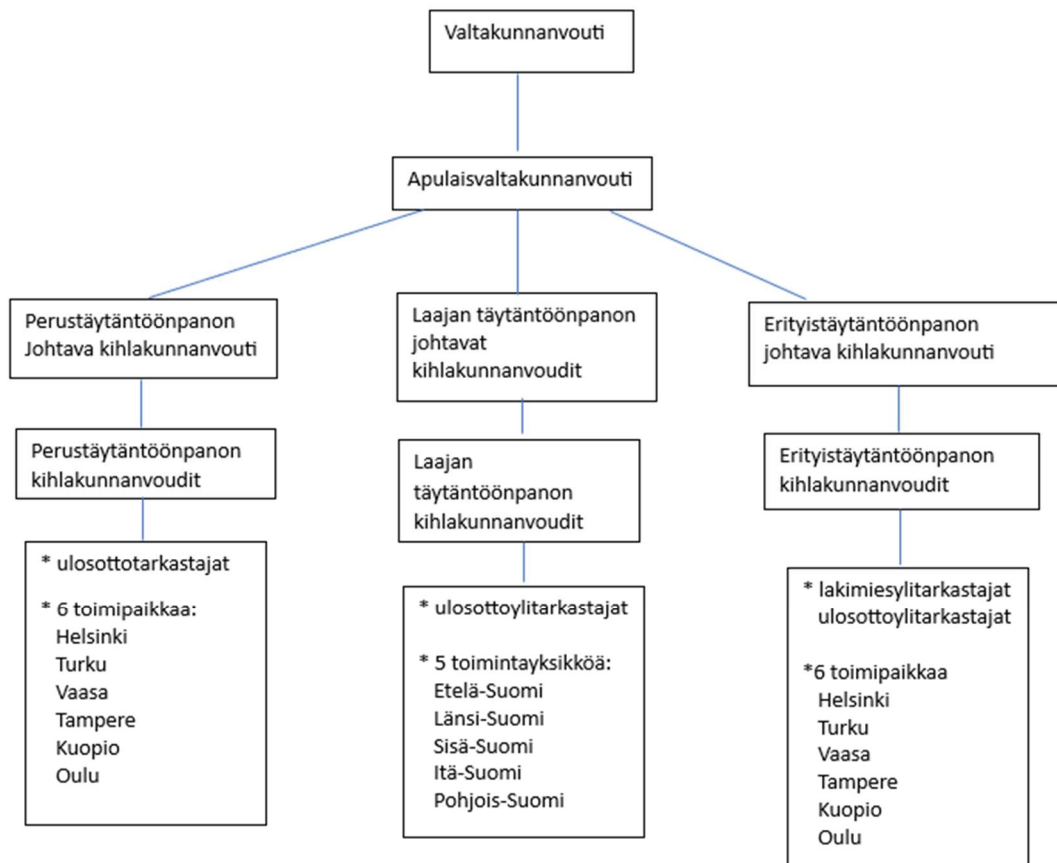

Kuvio 4: Yhteiset palvelut -yksikön rakenne (Ulosottolaitos 2024).

Palvelujohtaja alaisineen on Valtion virkamieslain (750/1994) alainen. Sen 4 luku 14 §:n mukaan virkamiehen on hoidettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä. Samaisen luvun 17 § säättää virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta. (Valtion virkamieslaki 4 luku 14 ja 17 §.) Suoraan laista juontaa siis työn luonteen vaatima asianmukaisuus, joutuisuus sekä hienotunteisuus.

3.4 Perinnän jako

Ulosottolaitoksen täytäntöönpanotoimet hoidetaan perustäytäntöönpanossa, laajassa täytäntöönpanossa ja erityistäytäntöönpanossa. (Ulosottolaitoksen työjärjestys 2020.)

Kuvio 5: Perinnän jako (Ulosottolaitos 2024).

3.4.1 Perustäytäntöönpanoyksikkö

Perustäytäntöönpanossa (PETO) toimenpiteet kohdistuvat vain luonnollisiin henkilövelallisiin ja ulosmittaukset sellaiseen omaisuuteen, jota ei tarvitse muuttaa rahaksi. Toimintayksikkö on valtakunnallinen yksikkö ja päällikkönä toimii johtava kihlakunnanvouti. Ulosottotarkastajien virkapaikkoja on 6: Helsinki, Turku, Vaasa, Tampere, Kuopio ja Oulu. Peruserinnässä velalliset eivät ohjaudu ulosottotarkastajan vastuulle asuinpaikkakunnan mukaan, vaan velallisten asioita hoidetaan yli maakuntarajojen, sillä peruserinnässä hoidetaan vain velallisia, joiden asioiden

käsittely ei edellytä henkilökohtaista tapaamista. Perustäytäntöönpanon toimintayksikön tehtävänä on huolehtia ulosottokaaren 1 luvun 2 a §:n 3 momentissa säädetystä täytäntöönpanosta:

perustäytäntöönpano on ulosoton tietojärjestelmässä olevan teknisen rajapinnan avulla tai muutoin sähköisin menetelmin toimitettavaa rahamäärien maksuvelvoitteiden täytäntöönpanoa tapauksissa, joissa velallisen ulosottoasioiden käsittely ei edellytä hänen henkilökohtaista tapaamistaan (ulosottoakaari 1 luku 2 a §:n 3 mom).

Perustäytäntöönpanossa toimivat ulosottoylitarkastajat ja heitä johtaa johtava kihlakunnanvouti ja kihlakunnanvouti. Velallisvastuut jaetaan tasan ulosottotarkastajien kesken. (Ulosottolaitoksen työjärjestys 2020.) Ulosottotarkastajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään Valtioneuvoston asetuksella:

ulosottotarkastajaksi voidaan nimittää henkilö, joka on suorittanut virkaan soveltuvan ammatillisen tutkinnon taikka ylemmän tai alemman korkeakoulututkinnon ja jolla on käytännön kokemusta virkaan kuuluvissa tehtävissä tai joka muissa tehtävissä on saavuttanut viran menestyksellisen hoitamisen edellyttämän taidon (Valtioneuvoston asetus ulosottotoimen hallinnosta 285/2020 4 §).

3.4.2 Laajan täytäntöönpanon yksiköt

Laaja täytäntöönpano (LATO) vastaa lähinnä ulosoton vuoden 2020 lopun rakenneuudistusta edeltävää, ns. normaaliperintää. Laajaan täytäntöönpanoon ohjautuvat luonnolliset ja juridiset ulosottovelalliset, joiden asiat edellyttävät perustäytäntöönpanoa laajempia omaisuuden etsimis- ja selvittelytoimenpiteitä sekä mahdollisesti omaisuuden realisointia. Laajassa täytäntöönpanossa toteutetaan myös häätö- ja teettotuomiot. Laaja täytäntöönpano käsittää viisi alueellista toimintayksikköä, Etelä-Suomi, Länsi-Suomi, Sisä-Suomi, Itä-Suomi ja Pohjois-Suomi, joista kutakin luotsaa johtava kihlakunnanvouti. Länsi-Suomen alueeseen kuuluvan Maarianhaminan toimipaikan ulosottomiehet huolehtivat myös perustäytäntöönpanoon kuuluvien ulosottoasioiden täytäntöönpanosta. Vastaava ulosottomies ja toimipaikka, jossa velallisen ulosottoasioita käsitellään, määräytyy ulosottokaaren 3 luvun 14 §:ssä säädetyllä tavalla, jonka mukaan

vastaajana olevan muun luonnollisen henkilön kuin elinkeinonharjoittajan vastaava ulosottomies on hänen asuin- tai kotipaikkansa ulosottomies. Vastaajana olevan elinkeinonharjoittajan, yhtiön, yhtymän ja muun yhteisön vastaava ulosottomies on vastaajan tosiasiallisen toimipaikan ulosottomies. Jos vastaajalla ei ole tosiasiallista toimipaikkaa Suomessa, vastaava ulosottomies on kotipaikan ulosottomies (ulosottoakaari 3 luku 14 §).

Johtavan kihlakunnanvoudin, kihlakunnanvoudin ja maakunnanvoudin johdon alaisuudessa toimii ulosottoylitarkastajia. Toimipaikan sisällä velallisvastuut jaetaan tasan ulosottoylitarkastajien kesken. (Ulosottolaitoksen työjärjestys 2020.) Ulosottoylitarkastajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään seuraavasti:

Ulosottoylitarkastajaksi voidaan nimittää henkilö, joka on suorittanut ylemmän tai alemman korkeakoulututkinnon ja jolla on käytännön kokemusta virkaan kuuluvissa tehtävissä tai joka muissa tehtävissä on saavuttanut viran menestyksellisen hoitamisen edellyttämän taidon (Valtioneuvoston asetus ulosottoimen hallinnosta 285/2020 3 5).

3.4.3 Erityistäytäntöönpanoyksikkö

Erityistäytäntöönpano (ERTO) vastaa organisaatiouudistusta edeltävää erityisperintää. Erityistäytäntöönpanontutkinnan ja toimenpiteiden kohteina ovat usein erilaiset keinotekoiset järjestelyt, joilla pyritään välttelemään maksuvelvoitteiden suorittamista ja siirtämään omaisuutta velkojien ulottumattomiin. Erityistäytäntöönpanotoimien kohteilla saattaa olla kytkentöjä talousrikollisuuteen ja harmaaseen talouteen. Erityistäytäntöönpano vastaa lisäksi mm. EU:n ja YK:n pakotepäätösten täytäntöönpanosta. (Ulosottolaitoksen työjärjestys 2020.)

Erityistäytäntöönpano on samoin kuin perustäytäntöönpano, valtakunnallinen toimintayksikkö, jonka toimipaikkoja ovat Helsinki, Turku, Vaasa, Tampere, Kuopio ja Oulu. Toimintayksikön päällikkönä on johtava kihlakunnanvouti. Erityistäytäntöönpanon tehtävänä on tutkia ja hoitaa aikaa ja erityisosaamista vaativia ulosottoasioita sekä niihin liittyvää viranomaisyhteistyötä. Yksikön tehtävistä voidaan mainita esimerkkinä velallinen, joka pyrkii erilaisin keinotekoisin järjestelyin ja väärinkäytöksiin välttämään velkojensa maksua. (Ulosottolaitoksen työjärjestys 2020.)

Erityistäytäntöönpanon virkanimikkeitä ovat johtavan kihlakunnanvoudin ja kihlakunnanvoudin lisäksi lakimiesylitarkastaja ja ulosottoylitarkastaja. Lakimiesylitarkastajan tehtävänä on erityistäytäntöönpanotehtävien lisäksi, ulosottoylitarkastajien ohjaaminen ja tukeminen juridisissa asioissa, kihlakunnanvoudin avustaminen lainkäyttö- ja johtamistehtävissä, lausuntojen, päätösten ja muiden asiakirjojen valmistelu ja poikkeuksena ulosottoylitarkastajan tehtävään, esiintyminen oikeudessa täytäntöönpanoriita- ja ulosottovalitusprosesseissa. (Ulosottolaitoksen työjärjestys 2020.)

Velallisen ulosottoasioiden siirtämisestä erityistäytäntöönpanoon neuvotellaan ja sovitaan täytäntöönpanoyksiköiden vastaavien kihlakunnanvoutien tai johtavien kihlakunnanvoutien kesken. Velallisvastuut ja tehtävät jaetaan erityistäytäntöönpanossa tasapuolisesti ulosottoylitarkastajien kesken ottaen huomioon velallisen asuinpaikka, tehtävän vaatima erityisosaaminen ja työmäärä. (Ulosottolaitoksen työjärjestys 2020.)

3.5 Ennakoiva talousneuvonta

Ulosottolaitoksen ennakoivan talousneuvonnan toiminnon tarkoituksena on

parantaa kansalaisten neuvontaa henkilökohtaisen talouden hallinnassa, ehkäistä velkaongelmien muodostumista ja jakaa tietoa ulosottomenettelystä. Toiminnan pyrkimyksenä on edistää eri viranomaisten ja kolmannen sektorin välistä yhteistyötä velkaneuvonnassa ja velkaantumisesta aiheutuvien haittojen torjumisessa (Oikeusministeriö 2020: ennakoivan talousneuvonnan hanke).

Työn vaikuttavuutta lisätään yhteistyöllä talous- ja velkaneuvonnan kanssa. Tavoitteiksi on asetettu kansalaisten, viranomaisten ja sidosryhmien tiedon lisääminen ulosottomenettelystä, edistää omalla toiminnallaan ulosottovelallisten ohjautumista taloudenhallintaa tukevien palveluiden piiriin parantamalla ulosottomiesten valmiuksia ohjata asiakkaita sekä lisätä kansalaisten taloudenhallinnan, talousosaamisen ja velkaantumisen seuraamusten tuntemusta ylivelkaantumisen ehkäisemiseksi. (Ulosottolaitos, ennakoiva talousneuvonta 2023.)

Hallinnollisesti ennakoiva talousneuvonta asettuu valtakunnanvoudin kanslian alaisuuteen. Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2023 mainitaan oikeushallinnon tavoitteena ylivelkatilanteiden ennaltaehkäisy ja niiden aiheuttamien haittojen vähentäminen, ennakoivan talousneuvonnan tuottama sidosryhmäkoulutuksen ja -yhteistyön vakiinnuttaminen ja sidosryhmäammatilaisten kouluttaminen koko maassa (Talousarvioesitys 2023). Tähän oikeushallinnolle asetettuun velvoitteeseen vastaa ennakoiva talousneuvonta.

Ulosottolaitoksessa ennakoivan talousneuvonnan työtä tekevät ennakoivan talousneuvonnan asiantuntijat on sijoitettu ympäri Suomea. Ulosottolaitoksen ennakoivassa talousneuvolassa työskentelee ennakoivan talousneuvonnan päällikkö sekä 16 alueellista ennakoivan talousneuvonnan asiantuntijaa. Asiantuntijat on jaettu viiteen (5) alueelliseen vastuualueeseen, jotka ovat Uusimaa, Länsi-Suomi, Itä-Suomi, Sisä-Suomi ja Pohjois-Suomi. (Ulosottolaitos 2023.)

3.5.1 Kohderyhmistä

Ennakoivan talousneuvonnan tärkeä kohderyhmä ovat nuoret ja yhteistyötä tehdäänkin tiiviisti koulujen ja oppilaitosten kanssa. On tärkeää tavoittaa nuoret jo ennen täysi-ikäisyyttä ja antaa tietoa sekä ohjeistusta ylivelkaantumisen estämiseen. Yhteistyötä tehdään myös muiden sidosryhmien kanssa, kuten esimerkiksi sosiaalitoimen, seurakunnan, Kelan, Puolustusvoimien tai Rikosseuraamuslaitoksen kanssa. (Ulosottolaitos 2023.)

Päätavoitteena suhteessa sidosryhmiin ja kansalaisiin on antaa oikeaa tietoa ulosotosta ja ulosottomenettelystä, jotta kansalaisilla olisi oikeaa tietoa maksujen laiminlyönnin seurauksista sekä ulosoton roolista osana oikeusjärjestelmää ja oikeusturvan toteutumista. Lisäksi tarkoituksena on rohkaista ulosottovelallisia tiedon etsimiseen ja avun hakemiseen sekä tarvittaessa

ottamaan yhteyttä omaan ulosottomieheen. Sidosryhmille tarjotaan koulutusta ja materiaalia, jotta he osaavat neuvoa asiakkaitaan parhaalla mahdollisella tavalla ja ohjata oikeiden palvelujen ääreen varhaisessa vaiheessa. (Ulosottolaitos ennakoi talousneuvonta 2023.)

Kuviossa 6 on havainnollistettu eri kohderyhmille suunnattuja viestintätapoja. Kohderyhmän ydinviestin lisäksi jokaiselle ryhmälle tuodaan esille ulosoton yhteiskunnallista merkitystä, eli ulosoton roolia osana oikeusjärjestelmää ja oikeusturvan toteutumista. (Ulosottolaitos ennakoi talousneuvonta 2023.)

Kohderyhmä	Viesti	Viestintätapa
Sidosryhmät: <ul style="list-style-type: none"> - Rikosseuraamuslaitos - Sosiaalitoimi - Seurakunnat - Koulut - Yhdistykset 	<ul style="list-style-type: none"> - Oikean ja ajantasaisen tiedon välittäminen ulosottolaitoksesta ja ulosottomenettelystä 	<ul style="list-style-type: none"> - koulutukset - tapahtumat - verkkosivut - tiedotteet - uutiskirje - sosiaalinen media (Twitter, LinkedIn)
Kansalaiset	<ul style="list-style-type: none"> - Ulosotto noudattaa toiminnassaan ulosotto-kaarta - on puolueeton 	<ul style="list-style-type: none"> - mediatiedotteet
Yläkoululaiset	<ul style="list-style-type: none"> - ennakointi ja talouden suunnittelu - mistä apua 	<ul style="list-style-type: none"> - kouluvierailut - materiaalit
Toisen asteen opiskelijat ja nuoret	<ul style="list-style-type: none"> - ennakointi ja talouden suunnittelu - mistä apua 	<ul style="list-style-type: none"> - kouluvierailut - materiaalit opetuskäyttöön - sosiaalinen media (Youtube, erilaiset tempaukset kuten Jodel) - tapahtumat - Talousneuvola
Työssäkäyvät, työttömät, yrittäjät	<ul style="list-style-type: none"> - oikea ja ajantasainen tieto ulosottolaitoksesta ja ulosottomenettelystä - mistä apua - oikeudet ja velvollisuudet ulosottomenettelyssä 	<ul style="list-style-type: none"> - tapahtumat - sosiaalinen media - Talousneuvola - verkkosivut - esitteet

Eläkkeelle siirtyvät ja eläkeläiset	<ul style="list-style-type: none"> - varaudu elämäntilanteen muutoksen mukaan tuomaan tulojen muutokseen - eläke voidaan ulosmitata - oikea ja ajantasainen tieto ulosottolaitoksesta ja ulosottomenettelystä - mistä apua - oikeudet ja velvollisuudet ulosottomenettelyssä 	<ul style="list-style-type: none"> - tapahtumat - Talousneuvola - verkkosivut
maahanmuuttajat	<ul style="list-style-type: none"> - Ulosotto noudattaa toiminnassaan ulosottoaarta - on puolueeton - Ulosotto- ja talousasioihin on mahdollista saada apua usealta eri taholta. 	<ul style="list-style-type: none"> - koulutukset - tapahtumat - Talousneuvola - verkkosivut

Kuvio 6: Ennakoivan talousneuvonnan kohdeilmio. Mukaellen Ulosottolaitoksen Ennakoivan Talousneuvonnan materiaali 2024.

3.5.2 Viestintätavoista

Ennakoivan talousneuvonnan viestintä on osa Ulosottolaitoksen viestintää, joka noudattaa valtakunnanvoudin vahvistamaa viestintäsuunnitelmaa sekä Ulosottolaitoksen muita mahdollisia viestintälinjauksia ja visuaalista ilmettä. Kaikki viestintä koordinoidaan Ulosottolaitoksen viestinnästä. Yhdyshenkilönä on viestintäsuunnittelija, jonka sijoituspaikka on viraston viestintätöissä. Viestintäsuunnittelijan tehtävänä on vastata ennakoivan talousneuvonnan sisäisestä ja ulkoisesta viestinnästä. (Ulosottolaitos ennakoiva talousneuvonta 2023.)

Ennakoivan talousneuvonnan viestinnän tavoitteena on tehdä toimintoja ja sen sisältöä tunnetuksi sekä Ulosottolaitoksen henkilöstölle että sidosryhmille ja kansalaisille. Sopiva viestintätapa ja -kanava valitaan aina kulloisenkin tilanteen mukaan. Viestinnän tulee olla käytettävissä olevat resurssit huomioiden mahdollisimman vaikuttavaa, monipuolista ja monikäyttöistä. Viestinnän tavoitteiden tulee olla realistisia ja resursseihin suhteutettuja. Jotta viestintä on mahdollisimman tehokasta, sen tulee olla oikea-aikaista. (Ulosottolaitos ennakoiva talousneuvonta 2023.)

Viestinnässä ja materiaaleissa tulee huomioida kielilaki ja saavutettavuusdirektiivi. Kaiken viestinnän tulee olla vähintään suomeksi ja ruotsiksi (pl. paikalliset ei-ruotsinkieliselle alueelle lähetettävät tiedotteet sekä muiden kuin Länsi-Suomen intrasivut), materiaalien kieliversiot tehdään tapauskohtaisesti. Ahvenanmaalle kaikki viestintä on aina ruotsiksi. Videot tekstitetään vähintään molemmilla kotimaisilla kielillä. Saavutettavuuteen kuuluu myös se, että viranomaisen on velvollinen kertomaan palveluistaan kansalaisille ymmärrettävästi ja selkeästi ja välttämään hallinnonalalleen mahdollisesti tyypillistä kankeaa ja vaikeasti ymmärrettävää virkakieltä. Jokainen vastaa itse materiaaliensa saavutettavuudesta. Käännökset hoitaa viestintäsuunnittelija. (Ulosottolaitos ennakoiva talousneuvonta 2023.)

Ennakoivan talousneuvonnan viestinnässä hyödynnetään erilaisia kanavia ja viestintätapoja. Kaikkien esitettävien materiaalien tulee olla mahdollisimman monikäyttöisiä ja kohderyhmä tulee huomioida tarkoin. Kaikki käytettävät materiaalit ovat myös Ulosottolaitoksen asiantuntijoiden tarkistamia. Kuviossa 7 havainnollistetaan tarkemmin erilaisia ennakoivan talousneuvonnan viestinnän tapoja. (Ulosottolaitos ennakoiva talousneuvonta 2023.)

Materiaali	Sisältö
Esitettävä materiaali	<ul style="list-style-type: none"> • monikäyttöisiä ja kohderyhmä tulee huomioida • kaikki käytettävät materiaalit ovat Ulosottolaitoksen asiantuntijoiden tarkistamia
Tiedotteet	<ul style="list-style-type: none"> • lähetetään tarpeen mukaan joko paikallisesti tai valtakunnallisesti • erityisesti paikallislehtiä hyödynnetään, koska niiden välityksellä tavoittaa laajan lukijakunnan • erikoisjulkaisut, kuten aikakauslehdet ja järjestöjulkaisut • Valtakunnallisen tiedotteen lähettämiseen tarvitaan valtakunnavoudin hyväksyntä.
Sosiaalinen media	<ul style="list-style-type: none"> • Twitter • YouTube • LinkedIn • myös maksullinen mainonta on sosiaalisessa mediassa mahdollista • hyödynnetään myös sidosryhmien sosiaalisen median kanavia

	tarjoamalla heidän käyttöönsä materiaalia
Verkkosivusto	<ul style="list-style-type: none"> • https://ulosottolaitos.fi/fi/index/ulosottolaitos/ennakoivatalousneuvonta.html • tietovisoja nuorille • ulosottosanastoa • koulutuksia sidosryhmille • Talousneuvolat. • Osion sisältöä voivat hyödyntää sekä talousneuvonnan asiantuntijat esityksissään että opettajat oppitunneilla
Esitteet	<ul style="list-style-type: none"> • voidaan tehdä tarpeen mukaan • tulee olla mahdollisimman monikäyttöisiä ja pitkäikäisiä
Kuvitus ja videot	<ul style="list-style-type: none"> • visuaalisen ilmeen kanssa sopu- soinnussa oleva kuvitus, jota voi hyödyntää mm. esityksissä ja so- mekanavissa • samalla ilmeellä on tehty videoita • kuvia ja videoita on mahdollista teettää lisää, jos se katsotaan tarpeelliseksi

Kuvio 7: Ennakoivan talousneuvonnan viestintätavat. Mukaellen Ulosottolaitoksen Ennakoivan Talousneuvonnan materiaali 2024.

4 Ulosottokaaren kohdat yksinkertaistaen

Oikeuskirjallisuuden sekä säädösten tulisi olla ymmärrettävää kieltä ja helposti hyödynnettävää muillekin kuin alan asiantuntijoille palvelukseen myös tavallista kansalaista. Kyseessä on jokaisen oikeuksien toteutuminen perustuslain 2 luvun perusoikeuksien mukaisesti (Suomen perustuslaki 2 luku.)

Säädösten tavoitteena on aina jonkun oikeudellisen ongelman poistaminen tai ratkaiseminen (Kohlmeier & Klemola 2021, 6). Yksi onnistumisen peruspilareista on tarkoin määritellyt tavoitteet. Mitä tarkemmin tavoitteet käydään läpi alkuvaiheessa, sitä vähemmän tulee yllätyksiä projektin edetessä. (Silfverberg 2004.) Valitsemani kehittämistehtävän tarpeet ovat nousseet

esiin talousneuvonnan asiantuntijoiden kokemuksista. He ovat huomanneet hankaliksi selittää ja avata kansalaisille useita ulosottokaareissa esiintyviä termejä. Tärkeimmiksi näistä he ovat valinneet passiiviperinnän, velkojen vanhenemisen, palkan ulosmittauksen, suojaosuudet ja huojennukset sekä kuolinpesät. Näiden termien avaaminen on avainasemassa, jotta kansalaiset ymmärtävät oikeutensa sekä velvollisuutensa insolvenssimenettelyssä.

Olen työskennellyt ulosotossa yli 23 vuotta ja kerännyt vankan tietoperustan ulosottokaaren säännöksistä työkokemuksen sekä koulutusten avulla. Olen saanut kunnian jakaa osaamistani toimimalla yhteyshenkilönä täytäntöönpanon ja ennakoivan talousneuvonnan asiantuntijoiden välillä. Lisäksi tarvittaessa toimin kouluttajana ulosottolaitoksen sisäisissä koulutuksissa. Tähän vahvaan tietämykseen ja kokemukseen sekä ulosottokaaren säännöksiin perustan seuraavien ulosottokaaren osioiden tarkastelun.

4.1 Passiivisaatava (-perintä)

Passiivisaatava tuli lakiin osana ulosottolainsäädännön uudistusta vuonna 2003. Lain säätäjän tarkoituksena oli vähentää ulosottoasian vireilletulon ja vireilläolon päättymisen edestakaista nopeaa liikkumista hakijan ja ulosoton välillä. Aikaisemmin sama asia voitiin kirjata tietojärjestelmään moneen kertaan vuoden aikana ja tämä vei resursseja muilta töiltä. Passiivirekisteröinti on mahdollista vain silloin, kun peritään maksuvelvoitetta. Lisäksi vaatimuksena on, että täytäntöönpano on päättynyt varattomuus- tai varattomuus-tuntemattomuusesteeseen. Muu este ei mahdollista passiivirekisteröintiä. (Linna et al. 2022, 639-640.)

4.1.1 Säädösperusta

Säännös löytyy ulosottokaaren 3 luvun 102-104 §:stä. Lakitekstissä käytetään passiivisaatava -nimikettä, mutta yleisesti puhutaan passiiviperinnästä. Pykälän 102 mukaan hakijan tulee pyytää passiivisaatavaksi rekisteröintiä täytäntöönpanoa hakiessaan tai myöhemmin täytäntöönpanon aikana. Passiivisaatavan rekisteröinti on voimassa kaksi vuotta estetodistuksen päivästä. Samanaikaisessa ulosotossa rekisteröinnin voimassaolo lasketaan viimeisestä estetodistuksesta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että jos toinen yhteisvastuullisista velallisista todetaan varattomaksi vuonna 2020 ja toinen, jäljelle jäänyt todetaan varattomaksi vasta vuonna 2024, alkaa kahden vuoden määräaika kulua molempien osalta vuodesta 2024. Tärkeää on huomata, ettei passiivisaatavaksi merkitseminen jatka ulosottoasian vireilläoloa. Asiassa voi siis jonkun velallisen osuus vanhentua ns. vanhentumislain (laki velan vanhentumisesta 728/2003 13 §) mukaisesti, jos hakija ei ole valppaana. (Ulosottokaari 3 luku 102 §.)

Pykälän 103 mukaan ulosottomies ei ole velvollinen etsimään velalliselle kuuluvaa omaisuutta tai selvittämään velallisen olinpaikkaa passiivisaatavan perimiseksi, mutta jos muun asian yhteydessä löytyy ulosmittattavaa toistuvaistuloa tai omaisuutta, on myös passiivisaatava otettava mukaan ulosmittaukseen (Ulosottokaari 3 luku 103 §). Usein näin tapahtuu vuosittain verotuksen

valmistuessa. Verohallinnon tietojärjestelmästä ajetaan veronpalautusten saajien tiedot ulosottolaitoksen tietokantaan velallisvertailua varten. Veronpalautusta saavilta velallisilta ulosmittataan tulossa oleva palautus ja jos passiiviperinnässä olevalle saatavalle olisi tulossa jakoosuus, tulee tämä asia ottaa mukaan ulosmittaukseen.

Pykälästä 104 löytyy hakijaa velvoittavaa tekstiä. Velkojan tulee passiivisaatavan suorittamiseksi toimitetun ulosmittauksen jälkeen ilmoittaa ulosottomiehen asettamassa määräajassa (3 viikkoa) saatavansa määrä. Muussa tapauksessa ulosmittaus voidaan peruuttaa. (Ulosotto-kaari 3 luku 104 §.)

4.1.2 Passiivisaatava yksinkertaistaen

Suomisanakirja (2023) antaa termin passiivi määritelmäksi toimeton, tarmoton ja välinpitämätön, joka onkin lähempänä passiivisaatavan tarkoitusperää, sillä ulosottomies ei ole velvollinen etsimään velalliselle kuuluvaa omaisuutta tai selvittämään velallisen olinpaikkaa passiivisaatavan perimiseksi. Passiivisaatavan rekisteröintiä voi miettiä parhaiten eläinmaailman avulla. Ulosottoasiaa, joka esteen toteamisen jälkeen muuttuu passiivisaatavaksi, voidaan kuvata talviunta nukkuvana eläimenä, joka on horroksessa, kunnes jokin (tässä tapauksessa ulosmittausimpulssi) sen herättää.

Olen yksinkertaistanut passiivisaatavan säännökset kuvioon 8, joka havainnollistaa passiivisaatavan prosessia.

Kuvio 8: Passiivisaatava, yhteenveto (Ulosottolaitos 2024).

4.2 Velkojen vanhentuminen - Ulosottokaaren mukainen määräaika

Myös täytäntöönpanoperusteen määräaikainen voimassaolo liittyy ulosottolain uudistukseen vuonna 2003. 90-luvun laman jälkeen oli suuri määrä velallisia koko elämän kestävässä ulosotokierteessä. Tähän epäkohtaan lain säätäjät halusivat korjauksen esittämällä lakiin kirjattavaksi täytäntöönpanoperusteen määräaika, jonka jälkeen saatava ei ole enää perittävässä. Ulosottokaareen kirjattu säännös koskee lähinnä tavallisia yksityisoikeudellisia saatavia, koska veroja, sakkoja ja lapsen elatusapua koskevat lyhyemmät erityiset vanhentumisajat. (Linna et al. 2022, 183-184.)

Laki velan vanhentumisesta määrittelee yleisen vanhentumisajan rahavelan ja muiden velvoitteiden osalta pl. vero, julkinen maksu tai muu rahasaaminen, joka voidaan periä ulosottoihin ilman tuomiota tai päätöstä, sakko, menettämisseuraamus tai muu rikosoikeudellinen seuraamus, uhkasakko, teettämis- ja keskeytysuhka, eläke- tai sosiaalilainsäädännön nojalla, lakisääteisen vakuutuksen perusteella tai julkisista varoista suoritettava eläke, korvaus, tuki tai muu etuus eikä lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/1975) tarkoitettu elatusapu taikka kunnan takautumissaatava, joka perustuu elatusturvain (671/1998) nojalla lapselle suoritettavaan elatustukeen (laki velan vanhentumisesta 1 §). Vanhentumisaika on viisi vuotta sen jälkeen, kun velasta on annettu lainvoimaiseksi tullut tuomio tai muu ulosottoeruste, joka voidaan panna täytäntöön niin kuin lainvoimainen tuomio. Vanhentumisaika lasketaan tuomion antamispäivästä ja vanhentuminen voidaan katkaista lain velan vanhentumisesta pykälien 10-11 mukaisesti ennen kuin viisi vuotta on kulunut täyteen. Tällöin alkaa kulua uusi viiden vuoden ajanjakso. (laki velan vanhentumisesta 13 §.)

4.2.1 Säädösperusta

Ulosottokaaren 2 luvun 24-28 §:ssä säädetään täytäntöönpanokelpoisuuden määräajasta eli kokonaisajasta, jonka ulosottoeruste on perintäkelpoinen. Tämä tulee erottaa ns. vanhenemislain mukaisesta velan vanhenemisestä, joka voidaan katkaista ja alkaa uusi jakso - kunnes tulee vastaan ulosottokaaren mukainen määräaikaisuus. Ulosottokaaren mukainen määräaika tarkoittaa ulosottoerusteen lopullista sammumista, tuomion muuttumista perintäkelvottomaksi. Pykälän 24 mukaan ulosottoeruste on täytäntöönpanokelpoinen pääsääntöisesti 15 vuoden ajan. Poikkeuksena on, jos ulosottoerusteessa tarkoitettu velkoja on luonnollinen henkilö tai jos korvaussaatava perustuu rikokseen, josta velallinen on tuomittu vankeuteen, valvontarangaistukseen tai yhdyskuntapalveluun. Tällöin määräaika on 20 vuotta.

Ulosottoerusteen määräaikaisuus aiheuttaa sen, ettei määräajan päättymisen jälkeen voi ulosmitata toistuvaistuloa, eikä omaisuutta uuteen velkaan. Jos kuitenkin velkaan tai velkoihin on ennen määräajan lakkaamista tehty omaisuuden ulosmittaus, voi tästä ulosmitatusta omaisuudesta kertyneillä varoilla lyhentää myös jo lakannutta velkaa. (Ulosottokaari 2 luvun 24 §:n 3.mom.)

Määräaika lasketaan siitä, kun yksipuolinen tuomio, lainvoimaiseksi tullut tuomio tai muu lopullinen ulosottoperuste on annettu. Poikkeuksena kuitenkin, jos suoritusvelvollisuus alkaa vasta tuomion antamispäivän ajankohdan jälkeen, ulosottoperusteen määräaika lasketaan velvollisuuden alkamisesta. (Ulosottokaari 2 luvun 25 §.)

Rikosperusteisissa velkomuksissa on usein enemmän kuin yksi velallinen. Tällöin voi määräaika vaihdella jokaisen velallisen osalta, riippuen siitä, missä oikeusasteessa tuomio on lainvoimainen kunkin velallisen osalta. Jottei asia kuitenkaan olisi niin yksinkertainen, on Korkein oikeus 27.12.2012 (KKO 2012:108) antamallaan tuomiolla päätynt määrääjän laskentaan eri saatavien osalta. Päätöksen mukaan alkaa yksipuolisen tuomion määräaika kulumaan tämän tuomion päivämäärästä. Perusteena on se, että yksipuolinen tuomio on pantavissa täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio riippumatta sen lainvoimaisuudesta (Ulosottokaari 2 luku 9 §). Asiassa oli haettu takaisinsaantia Hovioikeudesta, joka kuitenkin pysytti yksipuolisen tuomion voimassa. Hovioikeudessa kuitenkin otettiin kantaa oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuteen ja näiden saatavien osalta lasketaankin määräaika hovioikeuden tuomiosta.

Velkojan hakemuksesta voi tuomioistuin myös määrätä määrääjän jatkumaan 10 vuotta lasketuna alkuperäisen määrääjän päättymisestä tai saatavan lopullisesta vanhentumisesta velan vanhentumisesta annetun lain 13 a §:n nojalla riippuen siitä, kumpi näistä ajankohdista on aikaisempi. Edellytyksenä jatkamiselle on, että velallinen on olennaisesti vaikeuttanut velkojan maksunsaantia. (Ulosottokaari 2 luvun 26 §.)

Jatkettu maksuvelvollisuus tulee voimaan heti ja on voimassa jatkettun määrääjän päättymiseen saakka sellaisena kuin se oli määrääjän päättyessä taikka saatavan vanhentuessa lopullisesti velan vanhentumisesta annetun lain 13 a §:n nojalla, jollei sen jälkeen tapahtuneesta maksusta tai muusta vastaavasta seikasta muuta johdu (Ulosottokaari 2 luvun 27 §).

4.2.2 Ulosottoperusteen määräaika yksinkertaistaen

Kuvio 9 havainnollistaa pelkistetysti ulosottokaaren tarkoittamaa perintäkelpoisuuden määräaika.

Täytäntöönpanoperusteen määräaika

Kuvio 9: Täytäntöönpanoperusteen määräaika, yhteenveto (Ulosottolaitos 2024).

4.3 Palkan tai muun toistuvaistulon ulosmittaus - tulopohja

Tulopohja määrittää niiden tulojen yhteenlasketun määrän, josta lasketaan ulosottopidätys eli ulosottoon menevä osuus (Linna 2019, 130). Tulopohjaan kuuluvat kaikki velallisen saamat palkat ja luontoisedut sekä ulosmittauskelpoiset ja ulosmittauskelvottomat eläkkeet ja muut palkan sijasta maksettavat toimeentuloetuudet (Ulosottokaari 4 luku 45 §).

4.3.1 Säädösperusta

Säännökset palkan ulosmittauksesta on ulosottokaaren 4 luvussa. Suurinta epätietoisuutta ulosmittauksessa aiheuttaa tulopohjaan kuuluvat etuudet, josta säädetään 45 §:ssä. Palkalla tai muulla toistuvaistulolla (esimerkiksi eläketulo) tarkoitetaan ulosmittauksessa nettopalkkaa tai -tuloa eli sitä määrää, joka jää jäljelle, kun veron ennakonpidätys ja sitä vastaavat muut lakisääteiset pidätykset on tehty (Linna 2019, 129). Vaikka veronpalautus on kertynyt palkan ennakonpidätyksistä tai ulosmittauskiellon alaisesta tulosta, veronpalautus ulosmitataan kokonaisuudessaan. Se katsotaan "säästöksi" (KKO 1981 II 36).

4.3.2 Tulopohja yksinkertaistaen

Kuvio 10 havainnollistaa tulopohjan käsitettä. Kuvioon on lisätty Valtioneuvoston 2021 julkaisema listaus tulopohjaan kuulumattomista etuuksista (Valtioneuvoston julkaisu 2021, 87).

Tulopohja toistuvaistulon ulosmittauksessa

Kuvio 10: Tulopohja toistuvaistulon ulosmittauksessa, yhteenveto (ulosottolaitos 2024).

4.4 Toistuvaistulon ulosmittaus ja suojaosuudet

Suojaosuudet puhuttavat kansalaisia sekä valitsemiamme kansanedustajia säännöllisesti vuosittain. Tammikuun alussa 2023 nostettiin säädöksellä (997/2022) suojaisuus väliaikaisesti samalle tasolle takuueläkkeen kanssa. Joulukuussa 2023 Petteri Orpon hallitus teki päätöksen suojaosuuden korotuksen jatkamisesta 1.1.2024 alkaen (Laki ulosottokaaren 4 luvun 48 §:n muuttamisesta 1078/2023).

4.4.1 Säädosperusta

Suojaosuuden säännös löytyy Laki ulosottokaaren 4 luvun 48 §:n muuttamisesta. Suojaosuuden määrä tarkistetaan oikeusministeriön asetuksella vuosittain. Vuonna 2024 suojaisuus on velallisen itsensä osalta 32,56 e/pv (976,80 e/kk) ja jokainen huollettava lisää suojaosuutta 9,52 e/pv. Huollettavaksi lasketaan samassa taloudessa asuvat alaikäiset lapset sekä puoliso, jos heidän omat tulonsa eivät ylitä suojaosuutta. Määräävää on Digi- ja Väestötietoviraston järjestelmään kirjattujen alaikäisten lasten määrä, ei se, kuka on laillinen huoltaja. Tällä perusteella suojaosuuteen lasketaan myös avopuolison lapset, jos he asuvat samassa taloudessa velallisen kanssa. Jos kumpikin kumppaneista on velallisena, molemmat saavat lapsista täyden perhehuojennuksen. Suojaisuus lasketaan silloin, kun velallisen palkka maksetaan määräajoin. Merkitystä ei ole sillä, maksetaanko palkka kuukauden vai esimerkiksi kahden viikon jaksoissa, koska suojaisuus lasketaan päivää kohden. Jos kyseessä on kuukausipalkka, palkka lasketaan

30 päivältä kuukaudessa. Epäsäännöllisin väliajoin maksettavasta palkasta ulosmitataan jokaisesta erästä 1/3. (Linna 2019, 133.)

Toistuvaistulon ulosmittauksesta jätetään ulosmittaamatta:

- 1) velallisen suojaisuus ja sen lisäksi kolmasosa suojaisuuden ylittävistä palkan osasta. Tällöin puhutaan ns. tulorajaulosmittauksesta
- 2) kaksi kolmasosaa palkasta, jos palkka on suurempi kuin kaksi kertaa velallisen suojaisuuden määrä
- 3) vähemmän kuin 2 kohdassa tarkoitettu määrä, kuitenkin vähintään puolet palkasta, jos palkka on suurempi kuin neljä kertaa velallisen suojaisuuden määrä
- 4) Muusta kuin määräajoin maksettavasta palkasta jätetään ulosmittaamatta kaksi kolmasosaa kustakin palkkaerästä

4.4.2 Toistuvaistulon ulosmittaus ja suojaosuudet yksinkertaistaen

Kuvio 11 kuvaa yhteenvetona toistuvaistulon ulosmittauksen suojaosuuden ja kuvio 12 tuloista mitattavan määrän.

Toistuvaistulon ulosmittaus ja suojaosuudet

Toistuvaistulo = palkka, eläke tai muu näiden sijaan maksettava tulo
 Suojaisuus = toistuvaistulon osa, joka jätetään velalliselle
 Suojaisuus lasketaan silloin, kun velallisen palkka maksetaan määräajoin

14.3.2024

Kuvio 11: Toistuvaistulon ulosmittauksen suojaosuudet, yhteenveto (Ulosottolaitos 2024).

Toistuvaistulosta ulosmitattava määrä – yksin elävän esimerkki v. 2024

Suojaosuuden alittavista tuloista ei tehdä ulosmittausta

Nettotulot / kk alittaa 976,80e/kk

Jos nettopalkka on vähemmän kuin kaksi kertaa suojaosuus ulosmitataan 2/3 suojaosuuden ylittävästä nettomäärästä (tulorajaulosmittaus)

Nettotulot /kk ylittää 976,80e/kk, mutta alittaa 1953,60e/kk

Jos nettopalkka on suurempi kuin kaksi kertaa suojaosuus, ulosmitataan nettopalkasta 1/3.

Nettotulot /kk ylittää 1953,60e/kk mutta alittaa 3907,20e/kk

Jos nettopalkka suurempi kuin neljä kertaa suojaosuus, ulosmitataan 1/3 neljä kertaa velallisen suojaosuutta vastaavasta palkanosasta ja lisäksi 4/5 sen ylittävästä palkanosasta.

Nettotulot /kk ylittää 3907,20e/kk

Palkasta
ulosmitataan
kuitenkin
enintään
puolet

14.3.2024

 Ulosottolaitos
Utsökningsverket

Kuvio 12: Esimerkki toistuvaistulon ulosmittauksesta (Ulosottolaitos).

Valtioneuvosto on 1.2.2024 asettanut työryhmän (hankenumero OM155:00/2023, asianumero VN/26600/2023) pohtimaan tulojen ulosmittausta koskevien ulosottokaaren säännösten uudistamista sekä sosiaaliturvaetuuksien ulosmittausten yksinkertaistamista. Lisäksi selvitetään ulosottokaaren muita muutostarpeita. Hanke ja sen lopputulos, lakimuutos, tulee aiheuttamaan tämän opinnäytetyön uudelleen tarkastelua ja jatkokehittämistä toistuvaistulon ja suojaosuiden ulosmittauksen osalta.

4.5 Huojennukset

Toistuvaistulon ulosmittauksesta voi saada vapaakuukausia ja/tai ulosmittauksen määrää voidaan rajoittaa. Näin voidaan huomioida velallisten olosuhteiden muutoksia ulosottomenetyksissä. Vapaakuukausi voidaan myöntää esimerkiksi jonkin välttämättömän kodinkoneen tai työskäyntiajoneuvon korjauskustannuksiin. Tämä merkitsee ulosottomiehen harkintavallan käyttämistä. Jos laissa säädetty vapaakuukauden myöntämisperuste tai ulosmittauksen määrän rajoittamisen peruste kuitenkin täyttyy, on vapaakuukausi myönnettävä tai ulosmittauksen määrä on rajoitettava. Laissa ei voida tyhjentävästi ja yksityiskohtaisesti luetella kaikkia niitä tilanteita, joissa huojennukset voitaisiin myöntää. Ulosottomiehellä onkin tosiasiallista harkintavalttaa esimerkiksi silloin, kun hän yksittäistapauksessa arvioi, onko vapaakuukauden myöntämiselle tai ulosmittauksen määrän rajoittamiselle olemassa laissa tarkoitettu erityinen syy. Huojennusten tavoitteena on pienituloisten ulosottovelallisten aseman parantaminen. (HE 142/2022, 5-6.)

4.5.1 Säädosperusta

Ulosottokaareen kirjatut huojennukset voidaan jakaa kolmeen pääsääntöön. Ensimmäinen on euromääräinen palkan ulosmittauksen rajoitus olennaisesti heikentyneen maksukyvyyn (ulosottokaari 4 luku 51 §) perusteella. Toinen on ulosmittauksen aloittamisen lykkääminen, joka on mahdollista, kun on työllistynyt pitkällisen työttömyysjakson jälkeen (ulosottokaari 4 luku 51a §). Kolmantena keinovalikoimassa on vapaakuukaudet (ulosottokaari 4 luku 52 §).

Ulosmittauksen rajoittamisella tarkoitetaan sitä, että Ulosottoon tilitettävästä summasta on velalliselle jätettävä euromääräinen lisäosuus olennaisesti heikentyneen maksukyvyyn perusteella (esim. sairauden, työttömyyden, velallisen maksaman elatusavun, tavanomaista suurempien tulonhankkimiskulujen tai muun erityisen syyn vuoksi). Rajoitus ei ole sidottu ulosmittauksen keston määrään kuten vapaakuukaudet. Rajoituksen voi siis saada jo ensimmäiseen toistuvaistulon ulosmittaukseen.

Lykkäys puolestaan tulee kyseeseen, kun on työllistynyt pitkällisen työttömyysjakson jälkeen. Jos velallinen on työsuhteen alkaessa saanut työttömyyskorvausta vähintään 258 päivältä, on tulorajaulosmittauksessa palkan ulosmittausta velallisen pyynnöstä lykättävä niin, että lykkäys kestää puolet työsuhteen kestosta, kuitenkin enintään kuusi kuukautta. Lykkäyksen kesto lasjetaan työsuhteen alkamisesta. Jos lykkäyksen saamisen edellytykset eivät täyty, palkan ulosmittausta voidaan kuitenkin harkinnan mukaan lykätä työllistymisen perusteella niin, että lykkäys kestää enintään puolet työsuhteen kestosta, ei kuitenkaan yli neljää kuukautta työsuhteen alkamisesta. Lykkäystä ei kuitenkaan voida myöntää, jos työttömyys on kestänyt vain lyhyen ajan. Laissa on kuitenkin myös poikkeus pykälässä 54: jos perinnässä on elatusapu, tulee lykkäys myöntää vain painavasta syystä ulosottomiehen harkinnalla. Linnan (2019, 139) mukaan painava syy voi olla esimerkiksi velallisen tarve hankkia ensimmäisillä palkkarahoilla työssäkäyntiajoneuvo. (Ulosottokaari 4 luku 51a § ja 54 §.)

Kolmantena huojennuskeinona on vapaakuukaudet, joiden määrää kuvataan kuviossa 13. Sen jälkeen, kun toistuvaistulon ulosmittauksella on kertynyt yhtäjaksoisesti tai lähes yhtäjaksoisesti vuoden (lain vaatima vuoden määräaika on viimeksi kuluneet 12 kk, ei siis kalenterivuosi), on velallisella tietyin perustein oikeus vapaakuukausiin. Niitä myönnetään sekä viran puolesta, että hakemuksesta perustelluin syin. Aikaisemmin kohdassa 5.1.4. mainittiin tulorajaulosmittaus. Tämä on ratkaiseva myös vapaakuukausia myönnettäessä. Tulorajaulosmittauksessa on viran puolesta vuosittain myönnettävä 3 vapaakuukautta ilman pyyntöä sekä 1 vapaakuukausi hakemuksesta, jos muu peruste täyttyy. Maksimimäärä on 4 vapaakuukautta per 12 kk. 1/3-ulosmittauksessa on vuosittain myönnettävä 1 vapaakuukausi viran puolesta ilman pyyntöä sekä 2 vapaakuukautta hakemuksesta, jos muu peruste täyttyy. Maksimimäärä on 3 vapaakuukautta per 12 kk. Tätä suurempien tuloluokkien ulosmittauksessa voidaan myöntää maksimissaan 3 vapaakuukautta per 12 kuukautta hakemuksesta, jos peruste täyttyy.

Maininta ”jos muu peruste täyttyy” pitää sisällään sen, että kertymiä on sen lain määrittämän vuoden tai lähes vuoden, eikä ole myönnetty vielä maksimimäärää vapaakuukausia per 12 kk sekä kyseessä on perusteltu syy esim. sairauskulut tms. (näistä on esitettävä dokumentit). (Ulosottoaari 4 luku 52 §.)

4.5.2 Huojennukset yksinkertaistaen

Kuvio 13 havainnollistaa tiivistetysti huojennusvalikoiman ja kuvio 14 vapaakuukaudet.

Kuvio 13: Huojennukset, yhteenveto (Ulosottolaitos).

Vapaakuukausien määrät

Kuvio 14: Vapaakuukaudet, yhteenveto (Ulosottolaitos).

5 Summa summarum

Hyvä tavoite on realistinen. Tavoite on aina jollakin tavalla sidottu aikaan, voimavaroihin ja erilaisiin laadullisiin perusteisiin. Hyvä tavoite innostaa ja saa ponnistelemaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Aina löytyy jotain kehitettävää. Toisaalta tiedetään, että pahimmat stressin aiheuttajat ovat tehtäviin tarttumisen siirtäminen, liian suurien tai epämääräisten tavoitteiden asettaminen sekä liian suuren tehtävämäärän haaliminen. (Isokorpi 2013.)

Mikään ei ole pysyvää, paitsi muutos. Myös lakien tulee pysyä ajan tasalla ja sopeutua vallitsevaan maailman tilaan. Kuten aikaisemmin tässä työssä on mainittu, on valtioneuvosto helmikuun 2024 alusta asettanut työryhmän pohtimaan toistuvaistulon ulosmittauksen perusteiden uudistamista. Myös vapaakuukausien perusteet ja määrät sekä suojaosuudet ovat jatkuvan muutospaineen alla ja niitä onkin muokattu useasti. Nämä toimenpiteet auttavat osaltaan ylivieläntö- ja ylivieläntöhallintaa, mutta toisaalta ulosoton tehtävänä on myös maksumoraalin ylläpito. Jos suojaosuutta koko ajan nostetaan, ei pienemmistä tuloista voida enää ulosmitata ja velat jäävät maksamatta. Pohtia voi myös sitä, mikä vaikutus suojaosuuden nostolla on pienituloisen luottokelpoisuuteen, jos jo lähtökohtaisesti luotottaja saa tietoonsa toistuvaistulon määrän jäävän alle suojaosuuden ja olevan näin ulosmittauksen ulottumattomissa. Luoko valtionhallinto tällä toimenpiteellä isolle osalle kansalaisia köyhyysleiman? Pohtia voidaan myös, mikä vaikutus tällä on kulutusyhteiskuntaan?

5.1 Opinnäytetyön suhde oikeusmuotoiluun

Opinnäytetyön tavoitteena oli yksinkertaistaa joitakin ulosottokaaren kohtia ennakoivan talousneuvonnan asiantuntijoiden tarpeisiin. Ulosottokaaren osioista valikoituivat tähän opinnäytetyöhön ne kohdat, joissa ennakoivan talousneuvonnan asiantuntijat itse kokivat tarvitsevansa eniten lain yksinkertaistamista. Ammattikorkeakoulun opinnäytetyön tulee pohjautua kysymyseen: Mitä tulee ratkaista? Kysymyksen pohdinta voi tuntua tarpeettomalta, mutta on tärkeä vaihe ratkaistavan ongelman rajaamiseksi spesifiksi detaljiksi suurien kokonaisuuksien sijaan. Tässä opinnäytetyössä on lopullisena kohderyhmänä ulosoton sidosryhmät, joille ennakoiva talousneuvonta pitää informaatiotapahtumia tehdäkseen ulosoton nyansseja tunnetuiksi. Näillä sidosryhmillä ei välttämättä ole lainopillista taustaa ja siksi heitä varten lähdettiin yksinkertaistamaan muutamia ulosottokaaren osioita helposti ymmärrettävään muotoon.

Kehittämismenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin konstruktivistista tutkimusta sekä oikeusmuotoiluun soveltuvin osin. Molemmissa on tavoitteena tuottaa jotain uutta, käyttäjän tarpeesta nousutta palvelua tai tuotetta. Oikeusmuotoilulle on tyypillistä käyttää ns. tuplatimanttimalia (the double diamond), jonka on esitellyt British Design Council. Haganin (2022) mukaan mallissa kaikki alkaa kohderyhmän tunnistamisesta ja tarpeiden ymmärtämisestä. Tässä opinnäytetyössä oli kohderyhmänä ulosoton sidosryhmät ja tarpeena saada yksinkertaistettua tietoa ulosottokaaren tietyistä säännöksistä. Analyysivaihe seuraa kohderyhmän tarpeiden ymmärryksen jälkeen. Prototyypointi -vaiheessa on tarkoituksena kehittää eri malleja ja ideoida hulluiltaakin kuulostavia ja/tai näyttäviä prototyyppisiä, kunhan niistä välittyy haluttu ongelman ratkaisu. Jatkokehitykseen valikoituu kehitystehtävän kohderyhmälle parhaiten sopiva ja ongelman parhaiten ratkaiseva vaihtoehto. Valittua prototyyppiä testataan mahdollisuuksien mukaan oikealla kohderyhmällä ja analysoidaan heiltä saatua palautetta. Tässä opinnäytetyössä ei ollut mahdollista toteuttaa tuplatimanttimalin prototyypointi -vaihetta aikatauluhaasteiden vuoksi.

Pohtia voidaan, olisivatko lopputulokset ratkaisevalla tavalla erilaisia, mikäli ennakoivan talousneuvonnan asiantuntijat olisivat olleet tiiviisti mukana yksinkertaistamassa ulosottokaaren valittuja osioita. Pitää kuitenkin muistaa, että ulosottolaitos on osa Valtionhallintoa, jonka viestintää ohjaavat arvot ovat avoimuus, luotettavuus, tasapuolisuus, ymmärrettävyys, vuorovaikutteisuus ja palveluhenkisyys (Valtionhallinnon viestintäsuositus 2023, 9). Ulosottolaitoksen visuaalisuutta määrittää Graafinen ohjeistus (2020), joka sisältää visuaalisen ilmeen peruselementit, niihin liittyvät määrytykset sekä sovellusesimerkkejä. Ohjeistoa noudattamalla varmistetaan, että Ulosottolaitos esiintyy johdonmukaisesti visuaalisella ilmeellään eri sovelluksissa ja medioissa. Graafinen ohjeisto koskee viraston grafiikkaa, markkinointiviestintää, viestintämateriaaleja ja asiakirjoja. Graafiseen ohjeistoon kuuluvat myös logot ja värit. Tämä ohjeistus on niin pikkutarkkaa, että on miltei mahdotonta luoda uutta ja visuaalisesti massasta erottuvaa, mutta kuitenkin ohjeistusta noudattaen. Jokainen valtionhallinnon virasto ja laitos erottuu

joukosta omalla värimaailmallaan ja on nopeasti tunnistettavissa - sekä hylättävissä, jos viesti ei kiinnosta. Tämän opinnäytetyön tuotokset on tehty tätä ohjeistusta noudattamalla.

5.2 Opinnäytetyön tulosten käyttökelpoisuus

Oikeusmuotoilu on iteratiivinen eli toistuva prosessi, jossa palataan eri vaiheisiin ja kehitellään uudelleen tai jatkojalostetaan vanhaa. Prosessi on jatkuva ja kehittyy sekä kehittää tuotosta aina valmiimpaan ja uuteen tilanteeseen sopivampaan muotoon. Iteraatio voi olla vaikeasti omaksuttava asia, sillä meillä ihmisillä on luonnollinen taipumus saattaa asiat päätökseen sen sijaan, että opitaan ja hyväksytään negatiivinenkin palaute osana prosessia.

On aina ongelmallista lähteä yksinkertaistamaan tai selkeyttämään lakitekstiä. Saadakseen tekstistä helposti ymmärrettävää, on alkuperäistä konseptia pilkottava osiin ja valittava niistä se eniten informaatiota antava. Tämäkin tuottaa lopputuloksena hyvin pelkistetyn informaation, josta puuttuu monia lakitekstiä selittäviä asioita. Parhaiten toteutettavia ideoita onkin ne, joissa materiaalia selitetään suullisesti samalla, kun kohderyhmä näkee yksinkertaistetun mallin. Sellaisenaan yksinkertaistettu materiaali voi antaa harhaan johtavan kuvan käsitellystä aiheesta. Tästä syystä katson, että tuottamani yksinkertaistettu materiaali valituista aiheista ei ole itsenäisenä materiaalina käyttökelpoinen esimerkiksi aikaisemmin tässä työssä mainituissa ennakoivan talousneuvonnan viestintämuodoissa jaettavaksi. Sen sijaan sitä voidaan hyödyntää sidosryhmien koulutuksessa yhteenvetona ja muistutuksena pääkohdista.

5.3 Opinnäytetyön tulosten siirrettävyys

Oikeusmuotoilu Suomessa on vielä ilmiönä tuore ja toteutuessaankin lähinnä ketterämpien organisaatioiden kuin esimerkiksi edustamani ulosottolaitoksen käytettävissä. Tunnetuin lain yksinkertaistaminen ymmärrettävään muotoon visuaalisin keinoin on liikennemerkit. Tieliikennelain (729/2018) säännökset ovat tuttuja kaikille tiellä liikkujille ja lain määräykset aukeavat katsojalleen yhdellä silmäyksellä. Ihan tähän en näe ulosottokaaren säädösten taipuvan, sillä organisaationa ulosottolaitos on kankea, monikerroksellinen ja jokainen toiminto on omiin koloihinsa lokeroitunut. On vaikea nähdä tällaisen organisaation kykenevän ”out of the box” -ajatteluun ja yrittävän muuttaa voimassa olevaa statusta. Toivottavasti tulevaisuudessa kuitenkin voidaan myös ulosottokaaren osioita ilmentää taidokkaasti toteutettuna näyttävin visuaalisin keinoin.

Valtionhallinnon tehostetun viestinnän ohjeen (2019) mukaan ”*viranomaisten tulee kiinnittää viestinnässään huomiota selkeään, hyvään ja ymmärrettävään kieleen.*” Tämä puoltaa monien eri lakien laajaa yksinkertaistamista. Lisäksi ohje määrittelee viestintätavoista. ”*Viestinnässä*

käytetään monipuolisesti erilaisia viestintäkanavia sekä ilmaisutapoja, jotka ottavat huomioon kohderyhmän ja tavoitteen.” Oikeusmuotoilulla on mahdollisuus tuottaa kansalaisille heidän joka päiväisessä elämässään tarvitsemia yksinkertaistettuja ohjeita eri säädöksistä. Kohderyhmä huomioimalla ja ottamalla mukaan muotoiluprosessiin, saadaan lopputuloksesta ymmärrettävä ja se voidaan jakaa kohderyhmälle sopivalla ja ominaisella kanavalla.

5.4 Lopuksi

Sanonta, kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa, on varmaankin jokaiselle tuttu. Hyvä kuva vastaa kysymykseen - mitä, kun taas sanoilla vastataan kysymykseen - miksi. Huolellisesti valitut kuvat ja laadukas asian visualisointi auttaa nopeammin hahmottamaan viestin asiasisällön. Jos halutaan tiivistää ja yksinkertaistaa suuria määriä dataa, on kuvat ja grafiikka erinomaisia tapoja tähän. Kuvituksen avulla sisältö on nopeammin ymmärrettävissä. Etenkin sosiaalisessa mediassa on visuaalinen sisältö tehokkain tapa saada asiansa perille. Some on hektistä sisällön selailua ja jos asialle haluaa huomiota, on kuvan oltava visuaalisesti miellyttävä tai muuten huomiota herättävä, jotta lukija pysähtyy juuri tämän asian äärelle. Taidokkaasti toteutettu ja visuaalisesti näyttävä saa käyttäjän todennäköisemmin myös jakamaan sisältöä eteenpäin.

Tutustuessani oikeusmuotoilun alalta tehtyihin opinnäytetöihin, havaitsin Verohallinnon olevan hyvin edustettuna. Valtiovarainministeriön alaisuudessa toimiva verohallinto on uskaltanut lähteä rikkomaan totuttuja jäyhiä sääntöjä erilaisin visuaalisin keinoin. Hyvänä esimerkkinä tästä on vuoden 2024 kesätyörekrutointivideo YouTube:ssa, joka riemastutti ja toisaalta kauhistutti katsojia. Videon ideana oli parodioida televisiossa suosittua sarjaa Temptation Island, Suomi. Videon eri lehdistöissä saama julkisuus toi sille lisää näyttökertoja ja uskoakseni rekrytointi oli hyvinkin onnistunut, ainakin näkyvyyden kannalta mitattuna. Oikeusmuotoilussa kehittäminen perustuu asiakkaan tai käyttäjän todellisiin tarpeisiin. Se on siis käyttäjälähtöistä toimintaa. Tämä video on siitä hyvä esimerkki, sillä se on suunnattu nuorille aikuisille heidän suosimalla kanavalla, heidän suosimalla formaatilla.

Kansaneläkelaitos on jo vuodesta 2009 lähtien toteuttanut omien esitteiden ja lomakkeiden julkaisemista selkokielellä. Sen voidaan katsoa oleva edelläkävijä kapulakielen yksinkertaistamisessa kansalaisten ymmärtämään muotoon. Laurea ammattikorkeakoulussa vuonna 2019 alkanut tradenomin ylempi korkeakoulututkinto, joka keskittyy oikeudelliseen erityisosaamiseen ja oikeusmuotoiluun, yrittää omalta osaltaan vastata tähän oikeuskielen yksinkertaistamishaasteeseen. *Oikeusmuotoilu on prosessi, joka pyrkii ratkaisemaan visuaalisin keinoin oikeudellisista asioista käyttäjälähtöisiä, ymmärrettäviä ja helposti lähestyttäviä (Kohlmeier & Klemola 2021, 6).*

Lähteet

Aarnio, A. 1989. Laintulkinnan teoria. Yleisen oikeustieteen oppikirja. WSOY. Juva.

Alasuutari, P. 2001. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Vastapaino. Jyväskylä.

Alvesalo, A. & Ervasti, K. 2006. Oikeus yhteiskunnassa - näkökulmia oikeussosiologiaan. Edita Publishing Oy. Helsinki.

Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset 2019. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>

Ammattikorkeakoululaki (351/2003)

Ammattikorkeakouluopinnot.fi -internetsivusto 2024. Viitattu 6.4.2024. <https://www.ammattikorkeakouluopinnot.fi/opinnaytetyo-8082>

British Design Council. 2024. Viitattu 17.5.2024. <https://www.designcouncil.org.uk/>

Doherty, M. 2021. The relationship between legal and design cultures: tension and resolution. Teoksessa Compagnuggi, M. C., Haapio, H., Hagan, M. & Doherty, M. (toim.) Legal Design. Integrating Business, Design and Legal Thinking with Technology. Cheltenham: Edward Elgar. <https://www.elgaronline.com/display/edcoll/9781839107252/9781839107252.xml>

Ducato, R. & Strowel, A. 2021. Legal Design Perspectives. Theoretical and Practical Insights from the field. Viitattu 10.9.2023. <https://zenodo.org/record/5710846#.YZ0MBk7P02z>

Epstein, L. & Martin, A. 2014. An introduction to empirical legal research. Oxford University Press.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2022. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino. Turenki.

Espoon kaupungin sivistystoimi. 2023. Palvelumuotoilun työkalupakki. Viitattu 22.3.2023. https://moodle.humak.fi/pluginfile.php/380316/mod_resource/content/3/Palvelumuotoilun%20tyo%CC%88kalupakki.pdf

Fränti, M. & Pirinen, R. 2005. Tutkiva oppiminen integratiivisissa oppimisympäristöissä BarLaurea ja REDLabs. Laurea-ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Espoo. Viitattu 14.3.2024. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/114646/Laurea%20julkaisu%20B10.pdf;jsessionid=2DDA22326FF661DADCC5B0FBC7353BFB?sequence=1>

Haapio, H. 2024. Legal Design Alliance internetsivut. Viitattu 19.4.2024. <https://www.legal-designalliance.org/#attitudes>

Haapio, H., Barton, T. D. & Compagnucci, M. C. 2021. Legal design for the common good: proactive legal care by design. Teoksessa Compagnucci, M. C., Haapio, H., Hagan, M. & Doherty, M. (toim.) Legal design: integrating business, design and legal thinking with technology. Cheltenham: Edward Elgar, 56-81. Viitattu 19.4.2024. <https://www.elgaronline.com/display/edcoll/9781839107252/9781839107252.xml>

Hagan, M. 2022. Law by design. Viitattu 19.4.2024. <https://lawbydesign.co/>

HE 71/2018 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Viitattu 12.3.2024. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2018/20180071#idm46651396101616>

HE 22/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi positiivisesta luottotietorekisteristä ja siihen liittyviksi laeiksi. Viitattu 28.3.2024. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_22+2022.pdf

HE 142/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren muuttamisesta. Viitattu 19.4.2024. <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2022/20220142.pdf>

HE 218/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain, kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain 13 §:n ja oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n muuttamisesta.

HE 32/2023 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren 4 luvun 48 §:n muuttamisesta.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Edita

Humppi L. 2019. Käyttäjäystävällistä juridiikkaa ja palveluiden muotoilua. <https://www.haglex.fi/uutiset/juridiikka-palvelumuotoilu-legal-design/>

Isokorpi, T. 2013. Huippuosaamisen pedagogiikka. Näkökulmia oman ammatillisen huippuosaamisen saavuttamiseksi. HAMK julkaisut. Tampere. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/67052/Huippuosaamisen%20pedagogiikka_e.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Keinänen, A. & Vääänen, U. 2015. Empiirinen oikeustutkimus - Mitä ja milloin? Edilex. Viitattu 15.3.2024. <https://www.edilex.fi/artikkelit/14917.pdf>

KKO 1981 II 36. Viitattu 29.12.2023. <https://finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/1981/19810036t>

KKO 2012:108. Viitattu 1.2.2024. <https://www.finlex.fi/fi/oi-keus/kko/kko/2012/20120108?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ulosmittaus>

Kohlmeier, A. & Klemola, M. 2021. The Legal Design Book. Doing Law In The 21st Century. Wolters Kluwer GmbH.

Koivisto, M., Säynäjäkangas, J., & Forsberg, S. (2019). Palvelumuotoilun bisneskirja. Helsinki: Alma Talent.

Kotimaisten kielten keskus. 2023. Viitattu 22.3.2023. https://www.kotus.fi/kielietieto/hyva_virkakieli

Laki kuluttajansuojalain muuttamisesta 23.3.2023/449

Laki positiivisesta luottotietorekisteristä 8.7.2022/739

Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513 muutoksineen

Laki takaisinsaannista konkurssipesään 26.4.1991/758 muutoksineen

Laki ulosottokaaren muuttamisesta 19.6.2019/778

Laki ulosottokaaren 4 luvun 48 §:n muuttamisesta 8.12.2023/1078

Laki Valtakunnanvoudinvirastosta 26.6.2009/519

Laki velan vanhentumisesta 15.8.2003/728 muutoksineen

Laurean pedagoginen strategia 2007.

Linna, T. 2019. Ulosottokaaren pääkohdat. Alma Talent. Helsinki. Viitattu 22.3.2023. [https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/GAGBEXDTEB#/kohta:Ulosottokaaren\(\(20\)p\(\(e4\)\(\(e4\)kohdat/piste:t2](https://verkkokirjahylly.almatalent.fi/teos/GAGBEXDTEB#/kohta:Ulosottokaaren((20)p((e4)((e4)kohdat/piste:t2)

Linna, T., Leppänen, T. & Kärki, A. 2022. Ulosotto-oikeus I. Alma Talent. Helsinki. Viitattu 9.11.2023. [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.nelli.laurea.fi/teos/CAHBDXETEB#kohta:Ulosotto-oikeus\(\(20\)l\(\(20\)/piste:tTJ](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.nelli.laurea.fi/teos/CAHBDXETEB#kohta:Ulosotto-oikeus((20)l((20)/piste:tTJ)

Luottotietolaki 11.5.2007/527 muutoksineen

Miettinen, S. 2011. Palvelumuotoilu. Viitattu 22.3.2023. <https://www.academia.edu/3057081/Palvelumuotoilu>

Oikeuskanslerinvirasto 2021. Laillisuusvalvontakäynti valtakunnanvoudin kansliaan. Viitattu 12.3.2024. https://oikeuskansleri.fi/documents/1428954/105838907/muistio_laillisuusvalvontakaynti_valtakunnanvoudin_kansliaan_okv_241_71_2021.pdf/502067e0-ca49-48c3-1320-4de81f1ff7ed/muistio_laillisuusvalvontakaynti_valtakunnanvoudin_kansliaan_okv_241_71_2021.pdf?t=1642143205562

Oikeusministeriö. 2018. Selvitys positiivisia luottotietoja koskevan järjestelmän edellytyksistä. Viitattu 28.3.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161002/OMSO_26_2018_Positiivinen_luottotietojarjestelma.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Oikeusministeriö. 2020. Ennakoivan talousneuvonnan hanke. Viitattu 4.4.2024. <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM020:00/2020>

Oikeusministeriön asetus Ulosottolaitoksen toimipaikoista ja niiden tehtävistä 7.4.2020/207

Oikeusministeriön päätös VN/3432/2019

Oikeusministeriön tiedote 28.1.2021. Visio: Suomalaisten talousosaaminen maailman parasta 2030. Viitattu 28.3.2024. <https://oikeusministerio.fi/-/visio-suomalaisten-talousosaaminen-maailman-parasta-vuonna-2030>

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 7/2004

Peczenik, A. 2005. Juridikens allmänna läror. Svensk Juristtidning. Nr. 3/2005. Viitattu 6.4.2024. <https://svjt.se/svjt/2005/272>

Puusa, A. & Juuti, P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus Oy

Rautiainen, P., Kostiainen, A., Kurki, V., Soininen, N. & Määttä, T. 2023. Oikeus ja sen tutkiminen. Vastapaino. Tampere. Viitattu 9.5.2024. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523971127>

Silfverberg, P. 2004. Projektiopas. Projektisuunnittelun käsikirja. Suomen Ympäristökeskuksen julkaisu. Viitattu 22.3.2023. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40898/SY-KEmo_306.pdf?sequence=1

Suomen Pankki. 2024. Viitattu 28.3.2024. <https://www.suomenpankki.fi/fi/opi-taloudesta/>

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731 muutoksineen

Tieliikennelaki 10.8.2018/729 muutoksineen

Tilastokeskus 2024. Viitattu 28.3.2024. <https://stat.fi/tilastotieto>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Helsinki.

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. Talentum Media Oy. Viitattu 22.3.2023.

<https://www.ellibslibrary.com/book/978-952-14-1688-0>

Ulosottokaari 15.6.2007/705 muutoksineen

Ulosottolaitoksen työjärjestys 18.11.2020/810

Ulosottolaitos 2023. Ulosotto Suomessa. Ulosottolaitoksen tilastoja vuodelta 2022. Valtakunnanvoudin kanslia.

Ulosottolaitos 2023. Ennakoivan talousneuvonnan viestintäsuunnitelma. Valtakunnanvoudin kanslia.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5., päivitetty painos. PS Kustannus Oy. Jyväskylä.

Valtionhallinnon viestintäsuositus. 2023. Avoimesti ajassa. Valtioneuvoston kanslian julkaisu 2023:11.

Valtioneuvoston asetus ulosottotoimen hallinnosta 285/2020

Valtioneuvoston julkaisu 2021. Ulosottovelka, sosiaaliturva ja työn tarjonta. Viitattu

29.12.2023. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163166>

Valtioneuvoston julkaisu 2022. Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta. Viitattu

11.3.2024. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164448>

Valtionhallinnon tehostetun viestinnän ohje 2019. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja. Vii-

tattu 26.7.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161972/VNK_2019_23.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Valtiovarainministeriö. 2024. Viitattu 28.3.2024. <https://vm.fi/digitalisaatio>

Valtion virkamieslaki 19.8.1994/750 muutoksineen

Kuviot

Kuvio 1: Ulosottolaitoksen tilastot 2022. Vuoden 2022 lopun tilanne vireillä olleiden luonnollisten velallisten, avoimien velkasummien ja asiamäärien osalta

Kuvio 2: Ulosottolaitoksen organisaatio

Kuvio 3: Valtakunnanvoudin kanslian rakenne

Kuvio 4: Yhteiset palvelut -yksikön rakenne

Kuvio 5: Perinnän jako

Kuvio 6: Ennakoivan talousneuvonnan kohdeilmiö

Kuvio 7: Ennakoivan talousneuvonnan viestintätavat

Kuvio 8: Passiivisaatava, yhteenveto.

Kuvio 9: Täytäntöönpanoperusteen määräaika, yhteenveto.

Kuvio 10: Tulopohja toistuvaistulon ulosmittauksessa, yhteenveto

Kuvio 11: Toistuvaistulon ulosmittauksen suojaosuudet, yhteenveto

Kuvio 12: Esimerkki toistuvaistulon ulosmittauksesta

Kuvio 13: Huojennukset, yhteenveto

Kuvio 14: Vapaakuukaudet, yhteenveto